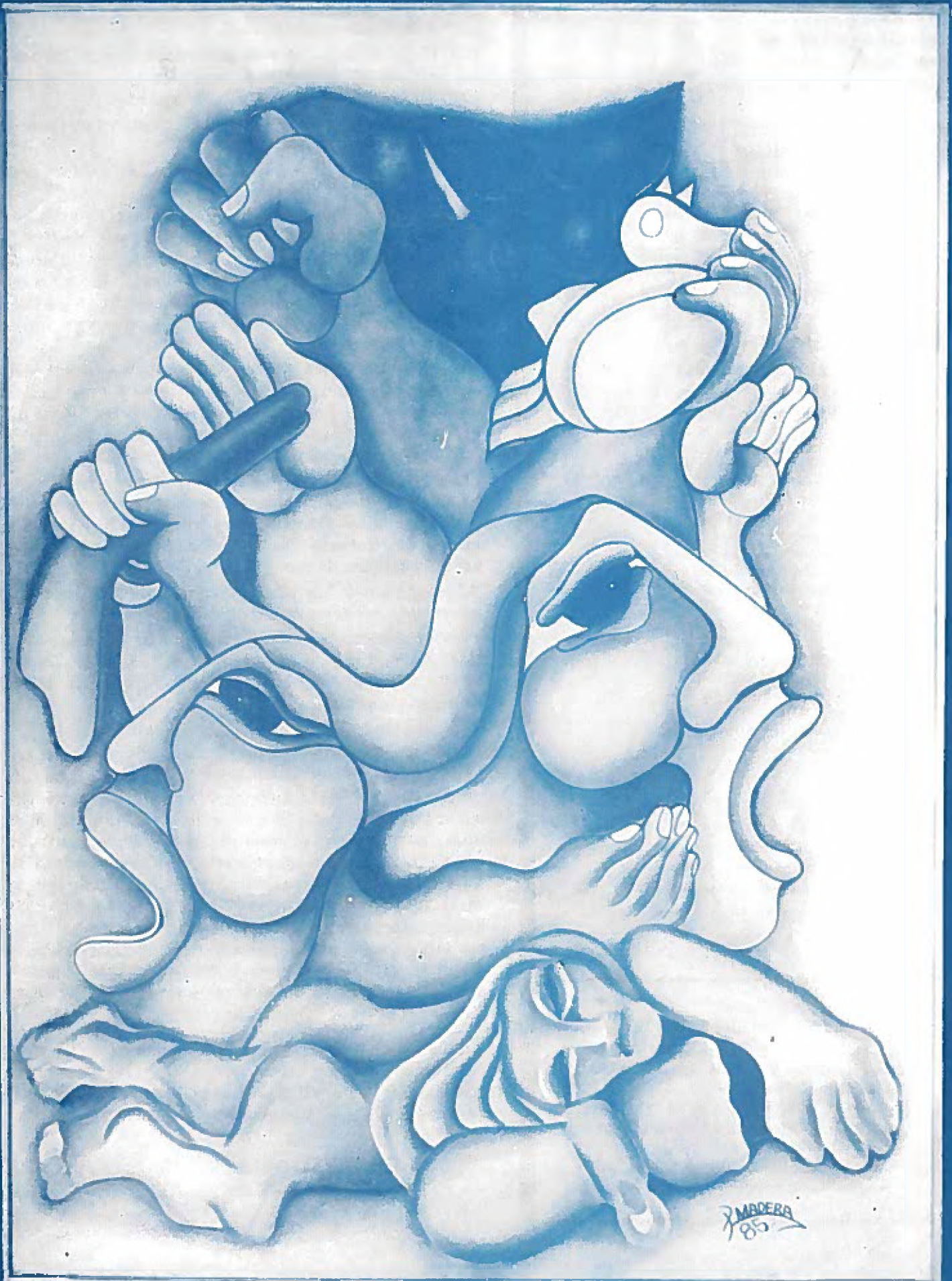

CHILE BULLETINEN

Ärg. 12 Nr 1 1985

Pris 10 kr

MATTA
85

CHILEBULLETINEN

ISSN 0345-2050

Telefon: 08 - 40 53 04

Ansvarig utgivare: Margareta Björling

Redaktion: Margareta Björling, Ingvar Enghardt, Sigyn Ohlsson, Irène Pérez, Karin Wahlgren

Layout: Ignacio de Acha

Sättning: Carlos Mejías

Omslag: Resistencia, (Motstånd), målning av Patricio Madera.

Pressläggning: 21 maj 1985

Tryckeri: Combate, Spånga

Prenumerationspris: 40 kronor

Stödprenumeration: 100 kr för 4 nr. Betala på pg 50488 - 6, Chilebulletinen. Ange från vilket nummer prenumerationen skall börja.

Adressändringar sändes till: Chilekommittén, Box 622, 101 28 Stockholm.

CHILEKOMMITTÉN

Adress: Box 622, 101 28 Stockholm

Telefon: 08-40 53 04

Besöksadress: Barnängsgatan 23

Chilekommittén bildades som solidaritetsorganisation i december 1971. Efter militärkuppen den 11 september 1973 är Chilekommittén en del av den internationella solidaritetsrörelsen för motståndskampen i Chile. Chilekommitténs målsättning är att politiskt och materiellt stödja motståndskampen i Chile samt att sprida lärdomar om den chilenska arbetarklassens kamp före och efter militärkuppen.

Insamlade medel går oavkortat till motståndskampen inne i Chile. Chilekommitténs plattform är: BEKÄMPA IMPERIALISMEN, STÖD MOTSTÅNDET, BOJKOTTA DIKTATUREN, FRIGGE DE POLITISKA FÅNGARNA, STÖD DET CHILENSKA FOLKETS KAMP FÖR SOCIALISM, STÖD ARBETARRÖRELSEN I CHILE.

Insamlingar:

Pg 65 39 28-2 Chilekommitténs solidaritetsfond

Pg 88 72 33-5 Chilekommitténs kampfond. Konto för löpande verksamhet, etc.

★ BLI STÖDMEDLEM!

Du som inte kan delta aktiv i solidaritetsarbetet för Chile kan bli stödmedlem i Chilekommittén.

● Sätt då in 100:- på pg 887233-5. Du får Chilebulletinen hemsänd. Ange "stödmedlemskap".

● Stöd Chilekommitténs arbete genom "Kampfonden", pg 887233-5.

LEDARE

För några veckor sedan kom ett brev från Managuas transportstyrelse. De berättade om svårigheter att hålla sitt arbete igång eftersom det inte finns reservdelar till reparationer.

Den 1 maj beslutade Reagan-administrationen om handelsblockad mot Nicaragua därför att landet "utgör ett hot" mot supermakten USA.

För 13-14 år sedan såg vi något liknande hända. Då som nu hade ett latinamerikanskt folk valt sin egen regering utan att bry sig om USA:s förhållningsorder.

Nu — har Nicaraguas folk med stor majoritet valt sandinisterna till att leda landet.

Då — hade Chiles folk valt Salvador Allende till sin president.

Då — försökte USA krossa den demokratiskt valda regeringen genom att dra in allt ekonomiskt stöd till Chile, blockera handeln med landet, kräva betalning till nordamerikanska bolag för chilensk koppar... När inget av detta lyckades bringa den folkvalda regeringen på fall, så lät USA 1973 genomföra militärkuppen som förde Pinochet till makten.

Nu — har USA, sedan folket störtade enväldshärskaren Somoza, blockerat allt ekonomiskt stöd till det fattiga Nicaragua, stött Somozas gamla legoknektar för att på militär väg störta den folkvalda regeringen, och slutligen infört handelsblockad... Vad blir nästa steg???

Chile lyckades inte bli självbestämmande — landet går ännu i USA-imperialismens ledband, tack vare stödet från USA sitter Pinochet ännu vid makten. Nicaragua kämpar fortfarande för sitt självbestämmande. I den kampen behöver de vårt stöd.

Världsoinionen har stor betydelse i kampen mot imperialismen. Vi är en del av världsoinionen.

Liksom vi under 60- och 70-talen visade vår avsky mot USA:s illdåd mot Vietnams folk måste vi idag visa att vi inte stillatigande kommer att bevittna imperialismens övergrepp mot Nicaraguas folk.

Solidariteten är viktig och den ger resultat.

I Chile har diktaturen försökt hitta ett "lagligt" sätt att mörda motståndare. Sedan drygt ett år tillbaka har en grupp om 11 politiska motståndare till Pinochet-regimen suttit fängslade under hot att ställas inför krigsrätt med dödsstraff som troligt resultat. Såväl i Chile som runt om i världen har man protesterat starkt mot detta. För kort tid sedan insåg regimen att det inte skulle lyckas att i tysthet göra sig av med motståndskämparna och krigsrättsförfarandet avskrevs. De kommer nu att ställas inför vanlig militärdomstol med överklaganderätt. Ännu är de inte fria, ännu hotas de av långa fängelsestraff, men varken de eller vi kommer att ge upp. KAMPEN GÅR VIDARE!

Kom med du också. Det är många i Latinamerika som behöver dig och ditt stöd. Även vi här i Sverige som arbetar aktivt i solidaritetsarbetet behöver dig. Kan du inte delta aktivt så bli stödmedlem.

INTERNATIONELL SOLIDARITET
I KAMPEN MOT IMPERIALISMEN!

innehåll

2 Ledare

CHILE

4 Skolan som "Big Business"

7 Hamnarbetare:

Valparaiso ger sig aldrig!

8 Torterare bekänner

PERU

12 Perú går åt vänster

GUATEMALA

14 Förlorat paradiset

EL SALVADOR

16 Mödrar på dödslista

URUGUAY

18 Spelets regler
och tomma magar

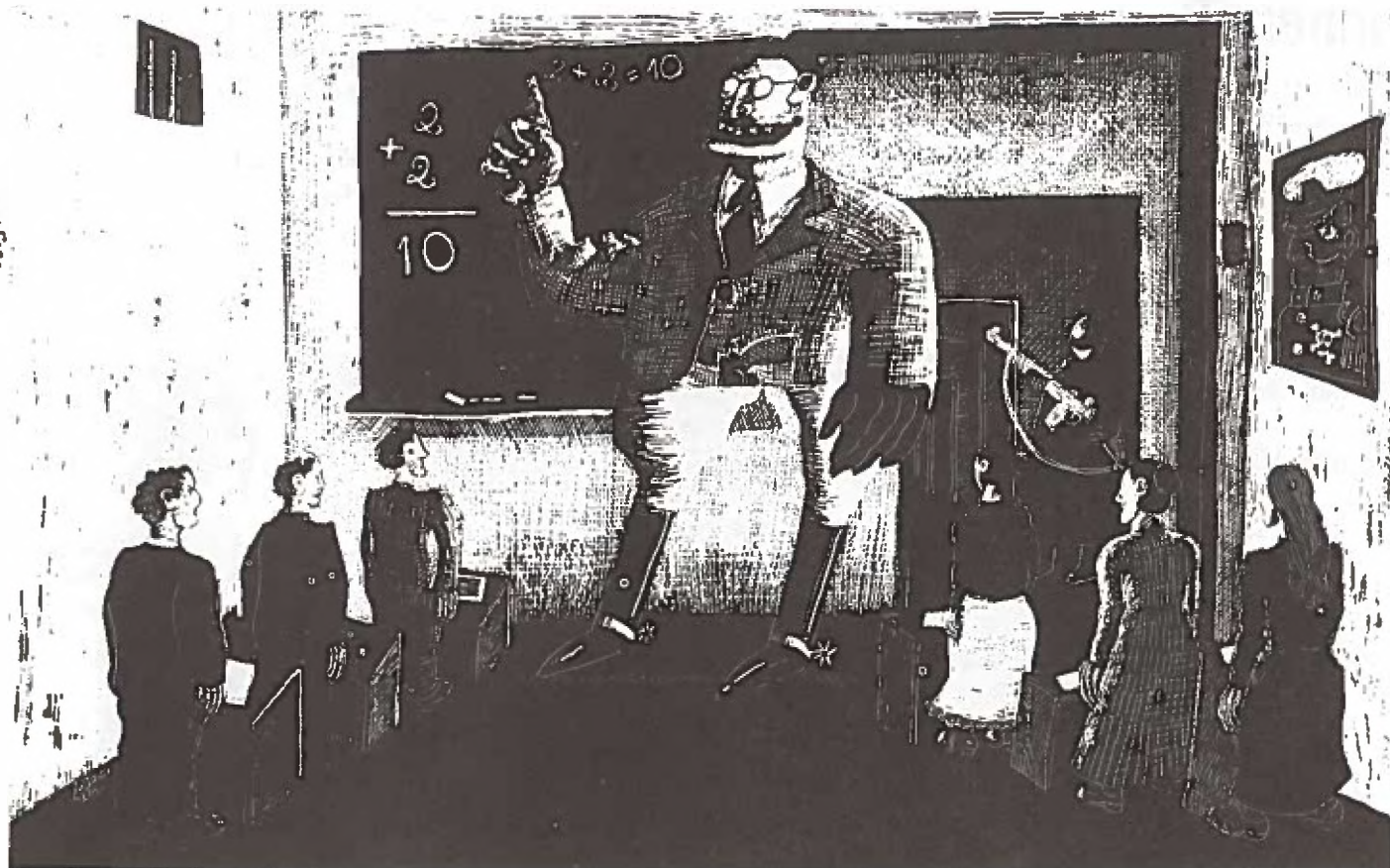
20 NYHETER
OCH KOMMENTARER

22 Mordvåg möts av hungerstrejk

24 Boken om Víctor Jara

Foto: Ingvar Enghardt

Skolan som 'Big Business'

I alla civiliserade länder är det en vedertagen princip att staten skall garantera medborgarna tillgång till undervisning och till den universella kulturen och ge en uppfostran som skapar fria människor, utrustade att möta livet på lika villkor så att de efter förmåga kan lämna ett bidrag till samhället. I Chile är denna princip medvetet satt ur spel.

"Kanske att ett av de viktigaste bidragen från undervisningsministeriet under senare år har varit vår beslutsamma strävan att överföra undervisningen i privata händer."
(Chiles undervisningsminister Alfredo Prieto)

Resultatet av sin "strävan" beskriver ministern så: "Statsbidragen till de privata skolorna har höjts och alla hinder för inrättandet av nya skolor har undanröjts."

"Staten skall därför frigöra sig från varje ekonomisk funktion. Den skall endast åta sig det som det privata kapitalet inte förmodar, dvs sköta utlandsförbindelserna, försvaret, lagstiftandet och planeringen."
(Pinochet)

Faktiskt är skolväsendet i Chile, — sett ur merkantil och kvantitativ synvinkel — landets största företagsbransch. Förtjänstmöjligheterna är enorma med den sparnit företagarna visat och de förmåner diktaturen medgett.

Darwin modell

En trossats hos den chilenska fascist-diktaturen är att staten skall bekymra sig så litet som möjligt för det ekonomiska, sociala och kulturella livet vilket bäst handhas av marknadskrafterna. Därmed har man i praktiken öppnat dörren till vargasamhället, där den starkare har rätten och den svaga föraktas. Darwins tes om "survival of the fittest" tillämpad, på det mänskliga samhällets alla områden.

Beträffande undervisningens innehåll sa Pinochet strax efter maktövertagandet 1973: "En ny generationen måste fostras efter våra nationella ideal. Patriotiska känslor är de ädlaste som mänskligheten känner... att stimulera dessa känslor är att upphöja nationen och att göra den stor... känslor som underordnar fosterlandskärleken under känslor för ett annat land eller främmande ideologier är oförenliga med att vara en sann chilenaar."

Den största intellektuella och politiska fienden är marxism-leninismen, "som är den största källan till klasskamp och hat mellan landsmän".

Alla läroböcker och undervisningsämnen som berörde hithörande frågor avskaffades. "Alla temata om så kallat medvetandegörande skall avskaffas och ersättas med ämnen som ger Chiles ungdom en större förståelse av Chiles historia och geografi." (Amiral Merino)

Alltså utgick redan i oktober 1973 ett påbud från undervisningsministeriet till alla högstadieläroplaner man räknade upp alla kurser och läroplaner som ansågs "konfliktiva" och gav detaljerade instruktioner om vad som skulle betonas inom varje ämne. Tex skulle inflation beskrivas som ett "världsfenomen". Den industriella revolutionen skulle beskrivas enbart i termer av vetenskapliga och tekniska framsteg, och utesluta alla hänsyftningar till sociala och politiska aspekter.

Tävlan som system

Skolsystemet gjordes uttryckligen tävlingsbetonat — examen infördes på alla nivåer och villkoren för tillträde till högstadium och universitet gjordes mer restriktiva. För att kunna flyttas från en årskurs till nästa måste barnet visat en närvaro på minst 80 procent och genomsnittligt ha 4:or i betygsskalan 1-7.

Den mest dynamiska "reform" som regimen genomfört i skolväsendet var dock när man manade privata organisationer att åta sig driften av skolorna. Här öppnades i ett slag en ny lockande marknad för kapitalägarna 1977 ansvarade undervisningsministeriet för 3 105 000 elever på låg och mellanstadiet. Och med en lärarstab på 100 000 och därtill 20 000 funktionärer.

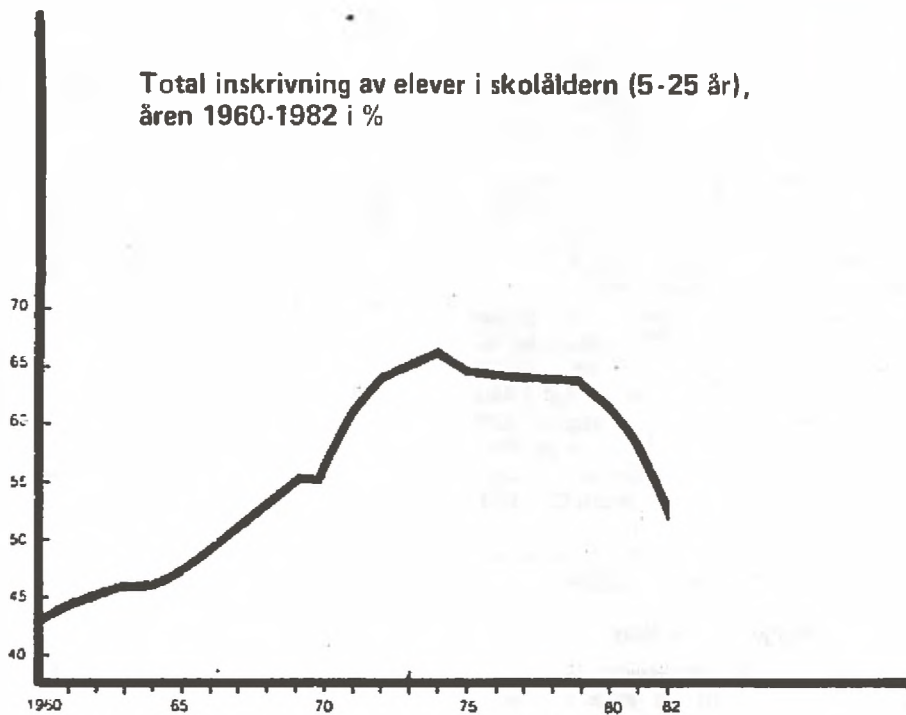
De steg man tagit visar med all tydlighet vart man är på väg:

1. Budgeten för undervisning vid de statliga skolorna har skurits ner, likaså för skolmåltider och skurbyggnad. Antalet platser vid universitet och högstskolor har krympt.

2. Registeringsavgifterna vid privatskolorna har förklarats "marknadsmässiga". Statsbidragen till dessa har höjts.

För närvarande finns det i landet 1 432 privatskolor som får statligt stöd. Av dessa ligger över 1000 i Santiago (huvudstaden). Eftersom man "avskaffat alla hinder", så gäller det för spekulanter enbart att lämna in en ansökan till vederbörande avdelning vid undervisningsministeriet, tillhandahålla lokal (vanl. ett anpassat bostadshus), få tag i elever och sätta igång. För varje registrerad elev kommer skolans *sostenedor* — "underhållare" — att erhålla statsbidrag med 130 kronor per månad.

Total inskrivning av elever i skolåldern (5-25 år), åren 1960-1982 i %

Fuente: INE Banco Central de Chile Superintendencia de Educación

Stimulansbidrag

"Så länge mitt budgetdepartement fungerar, skall privatskolorna utan ekonomiska uppföringar för sina ägare kunna följa den höga undervisningsuppgift som deras ägare har påtagit sig", lovade departementschef Gonzalo Morro 1978.

Och faktiskt fick privatskolorna för 1978 ett stimulansbidrag på 700 miljoner pesos. Subventionens storlek justeras periodvis enligt konsumentprisindex (IPC) samt lagdekret 456 och regeringsdekret 829 av 1974. Betalningssystemet har förklats — ytterligare en stimulans — och man får nu betalt per kalenderår. Likaså förskottas 75 procent av kvartalsavgifterna.

Också den privata avgiftsbelagda undervisningen har fått omfattande stöd:

Sedan augusti 1977 är registeringsavgiften fri. Tariffen som dessförinnan fastställdes av DIRINCO (Industri- och handelsstyrelsen) är nu marknadsanpassad. Dvs DIRINCO får in kostnadsberäkningar från skolägarna, och verifierar de månatliga justeringarna av avgifterna som uppgetts. Uppräkning sker enligt det system skolägarna önskar: IPC, lönekostnadsindex eller i förhållande till dollarkursen.

► Gangstermetoder

För att rättfärdiga privatiseringsprocessen påstår man bla att privatskolor är "effektivare". Men med privatföretagets logik blir undervisningen en *vara vilken som helst* som står i direkt relation till vederbörandes köpkraft. Ju billigare desto sämre kvalitet alltså.

Den statliga kontrollen över privatskolorna är rent formell. Den sker genom att undervisningsministeriet godkänner läroböckerna, som måste motsvara officiellt omhuldade målsättningar.

Om hur det egentligen går till i skolorna har allmänheten knappast haft en aning. Det är först tack vare de grava anmärkningar som formulerats av lärarfackförbundet (AGECH), sedan 250 lärare hade sparkats som olämpliga, som det har öppnats en reva i den slöja som omgett "skolunderstödjarnas" affärer.

Undervisningen urholkas

Vad som främst intresserar dessa "understödjare" är att få största möjliga antal elever och att dessa blir "godkända". Härför finns flera metoder: Närvarolistor korrigeras, man uppfinner elever genom att fylla på i registret, lärarna tvingas vid läsårets slut att ge även svaga elever "godkänt", så att de inte behöver sitta kvar, eftersom sådant ger dåligt rykte och får negativ effekt på nyrekryteringen...

I och med att staten övergett sitt ansvar för undervisningen och driver liberaliseringspolitiken vidare, har det nu startas privata "undervisningsbolag" som skrytsamt kallar sig "*conglomerados educativos*" (ungef. skolkomplex). Ett av de mäktigaste av dessa kallar sig *HC Libertadores* (Befriarna). De äger 28 skolor med vardera 1000 elever och har 700 lärare. Vinsterna är uppseendeväckande. Enbart ett av dessa skolkomplex med 1500 elever får statsbidrag på 1950000 pesos per månad (ca 195000 kr). Utgifterna för lärarlöner och administration är 450000 pesos varför familjen Hormazábal Calderón, ägare till företaget, här gör en nätt vinst på 1500000 pesos per månad. Med denna bidragsnivå och med totalt 28000 elever och med genomsnittligt samma kostnader, bör de månatliga vinsterna ligga kring 28 miljoner pesos. Eller 342 miljoner per år. Pengar som alltså huvudsakligen tas ur statens magra budget för undervisning.

Slutsatsen blir att i ett system som syftar till att skapa och upprätthålla ett disciplinsamhälle där skolan utlämnats till marknadskrafterna, blir kunskap en vara och de ekonomiskt svagare slås ut.

Sergio Ramírez S.
Övers. I.E.

Hamnarbetare Valparaíso

Valparaíso är Chiles andra stad med landets största hamn och många industrier. Det var här militärkuppen startade den 11:e september 1973, och fackligt och politiskt aktiva fick utstå mycket hårda förföljelser. Men organisationen har liksom i övriga landet tagit ny fart trots förtrycket och de fackliga organisationerna som blir allt aktivare känner behovet av att samordna sina protester och sin kamp för att få slut på hunger och arbetslöshet.

Victor Cortez

STÖD CCT — Valparaíso
via solidaritetsfonden!
pg 653928 — 2

so ger sig aldrig!

Många försök har gjorts på central nivå för att än en gång bygga upp en facklig centralorganisation som ersättare för den sönderslagna och förbjudna CUT, (Chiles LO). Ett steg i den riktningen är CNT som bildades genom en samordning mellan ett antal centrala samordningsorganisationer och några stora fackförbund. Men dessa topporganisationer blir lätt isolerade från sin bas, och problemet i Chile efter kuppen har varit att få en fungerande struktur ända från minsta fackklubb och upp till toppen. CNT har på sitt program att bilda både regionala och kommunala samordningar.

Victor Cortez som tvingades i landsflykt i september 1984 och nu lever i Sverige berättar:

— Jag har varit med rätt länge i Valparaiso. Två gånger har jag blivit förvisad, 1980 till en by i söder, efter att ha demonstrerat på kvinnodagen, och 1982 ytterligare tre månader till Chiloé (en ö).

— Efter att ha ordnat ett möte med MDP blev jag hotad av CNI-typer som stannade sin bil och skrek: "Va fan håller du på med? Vi har ögonen på dej din jävel!"

1 Maj-möte vid Allendes grav

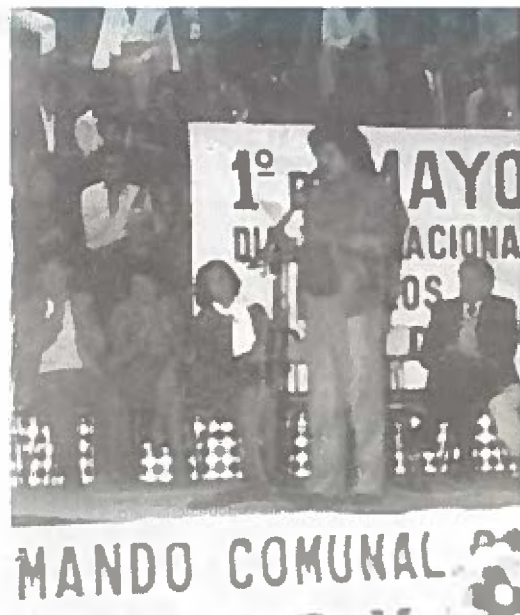

— Jag är ordförande i stuveriarbetarfacket i Valparaiso. Jag var med på det möte där CNR, alltså den regionala organisationen av CNT, bildades. Vi var samlade där en mängd fackliga ledare från förbund och företag i Valparaiso med den inställningen att CNR skulle vara en demokratisk och bred organisation. Men det blev inte så utan den regionala ledningen utsågs enligt direktiv "uppifrån" och kom att bestå av representanter från de organisationer som sitter i CNT:s ledning. Men detta speglar ju inte alls förhållandena i Valparaiso. Den enda lokala ledare vi lyckades få in i ledningen, var en representant för pensionärernas organisation. Ett resultat av att ledningen för CNR inte har någon större förankring blev att den förhöll sig helt passiv. Den ena protestdagen efter den andra passerade utan att de rörde ett finger för att samordna protesterna.

Vi gav inte upp hoppet om CNR men bestämde oss till slut för att bilda en kommunal samordning för Valparaiso. Det här ligger inom ramen för CNT:s riktlinjer. Så vi bildade CCT.

CCT är en samordningsorganisation som består av fackförbund och fackföreningar på olika arbetsplatser. CCT eller Comando Comunal de Trabajadores (ungefär Kommunala Arbetarsamordningen) bildades av ett 25-tal organisationer i mars förra året.

Med i CCT är hamnarbetarna, lärarna, pensionärerna, byggnadsarbetarna, samordningen för arbetslösa, elektro-

CCT firar 1 Maj i Fortín Prat, Valparaiso. 3500 deltog, polisen arresterade 40.

nikarbetarna, gasverksarbetarna m fl och en mängd fackföreningar ute på olika företag. CCT hoppas också kunna organisera sluminvånare och studenter.

Det första som CCT gjorde var, att organisera aktiviteter kring protestdagen den 27 mars som i Valparaiso fick karaktär av allmän arbetsnedläggelse. Sedan organiserade man det stora 1 maj-mötet som samlade 4 500 personer.

— Vi har fortsatt att arbeta med CNR, säger Victor, och vi fick CNR att leda förberedelserna för protesterna den 4 och 5 september.

En av de viktigaste uppgifterna för CCT är att samordna stora möten och protester. Och CCT har också arbetat för generalstrejk. CCT har ställt upp för sluminvånare som drabbades hårt efter svåra oväder, man har stött en grupp kvinnor som ockuperat en vävstuga där de hade beredskapsarbete, och har tagit på sig att hjälpa arbetare som avskedats i samband med nerläggning av företag och inte fått ut den ersättning de har rätt till.

Bristen på resurser är för oss ofattbar.

— Det händer att vi inte har pengar till att köpa papper ens, säger Victor. Idag visade mig en kamrat de fina hus fackförbunden har här i Sverige. I Valparaiso har CCT inte någon lokal alls. Vi får låna lokal av någon av de stora fackföreningarna när vi ska hålla möte. Ska vi trycka upp ett flygblad får varje medlemsorganisation bidra med en bunt papper, den som har råd ger två. Vi använder baksidan på reklamaffischer. Och finns det ingen annan möjlighet skriver vi till och med flygblad för hand.

— Det finns fackliga ledare som inte ens har pengar till bussbiljett och får gå till fots när de ska sköta sina uppdrag. När de sen efter en hård dag kommer hem, får de hålla till godo med en kvällsvard på bröd och té eller i bästa fall någon enklare maträtt. Vi är beredda att svälta men vi arbetar på att denna svält snart ska få en ände.

SIGYN OHLSSON

TORTERARE

"Utan att jag ville det höll jag på att förvandlas, säger torteraren, efter att under fyra timmar ha berättat inför Mónica González, journalist på tidskriften *Cauce* i Santiago, om hur han som för tio år sedan var en enkel rekryt först blev vaktare av politiska fångar, sedan torterare och slutligen yrkesmördare, en omänsklig figur. Hundratals offer har han "behandlat", han minns deras jämmer och vrål av smärta men också deras blick, deras mod in i det sista och namnen på många av dem. Det är dessa som tvingar honom att tala.

Detta är första gången vi får en detaljerad insyn i regimens rääste inre, *säkerhetstjänsten*, med poliser, torterare och kallblodiga psykopater. För första gången får världen veta vad som hänt några av de "försvunna" och deras anhöriga kan sluta leta efter spår av liv. Vi vet också vilka bödlarna är.

— Jag skulle vilja bli en människa igen, säger Antonio Valenzuela Morales, 28, medlem av SIFA, Chilenska Flygvapnets (FACH) säkerhetskår. Här följer några utdrag ur den långa intervjun.

Valenzuela talar stötvis och spant

— *Det här kommer inte att bli lätt* — säger Mónica — *men det är nödvändigt att du berättar med alla detaljer. Vi spelar in alltsamman och sedan går vi igenom och ser vad vi skall publicera, OK?*

— För mej gör det detsamma.

— *Jag vill inte att de dödar dej när du går ut.*

— Det gör de hur som helst, men då har jag åtminstone talat.

— *När kom du in vid säkerhetstjänsten i FACH?*

— 1974. Jag gjorde militärtjänsten vid luftvärnet på flygbasen i Colina (6 mil norr om Santiago). Där valde de ut folk för tjänst vid flygvapnets krigsakademi. (AGA, i Santiago.) Det var när de just hade avslutat processerna mot fångarna (från kuppen 1973). Det verkar som om mina chefer ansåg att jag var en lättssam typ och därför valde ut mej för att arbeta med "reaktionsgrupperna".

— *Vad gör de för något?*

— Vi var med när de gjorde kvartersrazzior. De som valdes ut var ett sextiototal som delades på två grupper. Ena gruppen skickades till krigsakademin och den andra fick arbeta direkt med fångarna.

— *Var då?*

— I akademins källarvåning.

Första fången

— Det var första gången jag såg en fånge, och det glömmar jag aldrig.

— *Varför det?*

— De ställde upp oss på led och sa att vi nu skulle få se något som vi borde glömma igen, och den som tjallade... — de hotade — och eftersom jag var rätt ung så hajade jag ju till. Vi gick ner genom köksregionerna och sedan nedför en spiraltrappa. Där nere fanns det en massa rörledningar, som i en u-båt. Vi var en sju man som skulle avlösa reservisterna. Vi var de första värnpliktiga. Reservisterna hade de kallat in speciellt för att göra det här jobbet. Det första jag såg när vi kom ner var en massa folk med handklovar som var uppställda. Några hade flygets uniformer. En av dem var kapten Ferrara. Det var första chocken... Man kommer från ett regemente där man måste göra honnör för en massa personer. De skrattade när jag frågade officerarna hur jag skulle tilltala Ferrara, med "kapten" eller, ... "Ånej, höh!", dom är fångar allihop. Att en del har uniform beror bara på att dom inte har något annat att sätta på sej."

BEKÄNNER

— En annan chock var när jag fick se en rad fångna kvinnor. De var uppställda på led och på en del hade de hängt skyltar med texten: "24 timmar stående", under-tecknat av "inspektör Cabezas", en löjtnant som fortfarande är i tjänst. Arbetet bestod i att sitta i dörröppningen till ett rum med ett gevär och "beskydda" dem, alltså se till att de inte pratade sinsemellan.

Härdning

Om hur rekryterna systematiskt härdades och förhärdades för att bättre tjäna sina överordnades intentioner och personliga fåfänga och för att välja ut vilka som skulle passa i systemet, berättar Valenzuela att han måste vara närvarande då kvinnor torterades med elektricitet, se på då fångar piskades blodiga eller till döds medan bödlarna turades om, hur man hängde upp människor i kalldusch med bakbundna händer tills de dog i lunginflammation. Själv skulle han så småningom delta i denna hantering.

Under sin tid som fångvaktare och senare som agent vid flygvapnets säkerhetstjänst — SIFA — mötte Antonio Valenzuela många fångar som varit ledare i MIR, kommunistpartiet eller socialistpartiet och som räknats som "försvunna". Redan första dagen såg han Victor Toro från MIR, "karatemannen". Han kände bröderna José och Ricardo Weibel från kommunistpartiet och Carlos Contreras Maluje, han vet hur och när de dog. Han tror att SIFA fångade in hela ledarskiktet i MIR liksom ungtkommunisternas ledning. Valenzuela var med om infångandet av de MIR-ister som misstänks för avrättningen av Carlos Urzúa, militärchefen för Santiago-regionen, och hans eskort 30 maj 1983.

Förädlare och hjältar

Flera partimedlemmar som hamnat i säkerhetstjänstens våld, torterats men lovats att få behålla livet om de tjallade på sina kamrater, föll tillfoga. De kallades sedan för "informatörer". När de förbrukats avrättades de.

— Vem förrådade Miguel Rodríguez Gallardo? (Ledare i ungtkommunisterna, arresterad 28 augusti 75.)

— Det var informatören Carol Flores, som vi kallade "Ricardo". Han förrådade nästan hela partiet och ungdomsförbundarna. De hade visst studerat tillsammans. Miguel Gallardo var en fånge som jag verkligen kom att beundra för mans mod. Till och med våra chefer respekterade honom för hans intelligens och manlighet. Han dog för sin övertygelse. Han ansåg att han gjort vad som var rätt. Han yttrade aldrig ett ord om andra, fast vi torterade honom under nästan fyra månader. Vi lyckades inte knäcka honom under några omständigheter. Han hölls inlåst i ett skåp med förbundna ögon. För att han inte skulle bli tokig letade han efter mönster i bräderna och tänkte på olika händelser. Han var så länge med förbundna ögon att hans hörsel skärptes mer än normalt och hans luktsinne också.

— Han togs strax innan träden slog ut på våren och spärrades in i "Boet 20" (ett "säkerhetshus" vid 20de hållplatsen, Stora Avenyn söderut). En dag sa han: "Jag vet var jag är nästan, 20de hållplatsen. Fabriksvislan där känner jag igen." I sin ungdom hade han varit brandman där i trakten, så han lyssnade och la ihop.

— Hur dog han?

— På militärområdet vid Peldehuen, tillsammans med Ricardo Weibel.

— Varför måste de dö?

— Vet inte, cheferna bestämde så.

— Hur kände du det, hade du inte blivit vän med honom?

— Jo, det var svårt för flera av oss, för när de körde iväg med honom, så förstod vi att de skulle ha ihjäl honom. Han räckte oss handen och tog adjö och tackade för att vi hade gett honom cigaretter. Han kände oss redan på gången. När jag gick vakt så brukade han ropa på mej: "Papudo, får jag en ci-

garrett?" (Papudo är Valenzuelas hemstad.)

Rivalitet mellan säkerhetsskåder

— Vet du var José Weibel döddes?

— Det tror jag var på samma ställe som de dödade en del andra. Bratti Cornejo till exempel.

— Vem var Bratti?

— En kompis till mej sedan 1974. Han var soldat vid flygvapnet. Han arbetade sedan i vår säkerhetstjänst. Ho-

General Manuel Contreras, sväger till Pinochet, var DINA-chef 1974-77. Han tvingades avgå, sedan DINAs mord på Orlando Letelier i Washington blivit alltför magstarkt för president Carter.

General Manuel Contreras

► nom dödade de i Maipo-ravinen där de också dödade Carol Flores. (Flores försvann 30 maj 76, liket hittades 2 juli.)

— Varför dödade man de här två?

— Det var för att de hade tänkt hoppa av till DINA. På den tiden betalade DINA bra och höll med bil och våning. Våra chefer kom tillsammans och beslutade att de två var föräddare, eftersom de avslöjade våra informationer för DINA, så att de hann före oss till en operation. Det hölls en intern process och säkerhetschefen avskedade dem. Två månader därpå gav man order att söka rätt på dem och de dödades.

— Hur gick "operation Bratti" till?

— Vi bodde då i ett hus i Bellavista en åtta agenter. En kväll kom Adolfo Palma Ramirez (en officer) vid 10-tiden och sökte mej. Han sa att det var en operation på gång. Vi for till "firman", som vi sa. Där var redan andra officerare från marinpolisen. Jag blev förvånad över att det stod en flaska pisco på

bordet. Någon gav mej en tablett och sa att jag skulle ta den. Jag märkte genast att det var en drog. Man satt och pratade tills flaskan var tom. Jag visste fortfarande inte vad det handlade om, men så sa de till en vakt: "Ta hit pakeket". Så kallar man fångarna. Då kom de med Bratti i handklovar och med ögonen förbundna...

— Och sedan?

— De ställde frågor. Han var chockad och drogad var han också. Vi gick ut till bilarna och for till *Cajón del Maipo* (Maipoflodens ravin). Förbi *El Melocotón* (Pinochets sommarställe) över bron och sedan en skogsväg till vänster en 10-15 km. Där är några stup ner i floden.

— Och Bratti var alltså vid liv?

— Ja, men drogad. De ställde honom mot en stor sten. Och han ville att de skulle ta bort ögonbindeln och handklovarna. Han förstod att de skulle skjuta honom. Han var rätt samlad. Palma beordrade mej att ta bort handklovarna.

Jag minns att när jag kom nära så sa han. "Det blåser kallt, det är kallt i natt Papudo". "Javisst", sa jag, men jag var alldeles skakig fast jag var drogad. Jag var rädd, för alla de andra var officerare och kanske skulle de göra av med mej också... Jag blev verkligen darrig när de sa. "Ta av honom handklovarna". De stod på en tio meters håll. Jag gick tillbaka till Palma, som skickade mej i ett ärende till bilarna. Det var mánljúst, jag hörde skottsälvan. När jag kom tillbaka hade de snören där och befälde mej att bunta ihop honom med några stenar och sedan slängde vi honom över stupet.

— Kastade du själv i honom?

— Ja. Och Palma höll i mej.

Att anklagelserna mot Bratti för att ha utlämnat säkerhetsagenternas namn till MIR och PC var påhittade fick Valenzuela klart för sig när han en gång tjuvlyssnade till officer Palmas kassetter från förhör med fångar. Orsaken

var att han gått över till DINA.

Kastades i havet

— Det kom en FACH-helikopter till Colina och lastade in en tio, femton fångar. Bland dem en före detta *regidor* (rådman) från Renca som var halt. (Humberto Fuentes, försvunnen 4 november 75, arresterad av FACH.) De hade drogat dem, men det verkade som om det inte var så effektivt, för de fattade visst vad som var på gång. En som var med, "Fiffo", berättade att en av fångarna hade vaknat till under flygningen så att man måste slå till honom med en järnstång. Sen började de att kasta dem överbord i havet utanför San Antonio.

— Gjorde de något annat med dem?

— Det sägs att de skar upp dem i magen för att de inte skulle flyta. Det var arméns säkerhetskommando som stack dem värjan innan de knuffades ut.

Chilensk vardag. Märk den civilklädde provokatören ("ghurkan") i h

Nationalstadion som koncentrationsläger, sep 73.
(Pressens Bild)

Teckning: Diario de Caracas

Brytning med Pinochet

Till en början betjänade sig regimen mestdels av civila fascister från *Patria y Libertad*, mfl, för säkerhetsoperationerna. Så småningom tog militären över mer av "jobbet". De olika vapenslagens säkerhetsorgan samordnades och samarbetade ofta intimt.

— Finns det i detta ögonblick personal från FACH-SIFA hos CNI?

— Nej. General Mattei drog tillbaka vårt folk efter fallet med den "dynamitmördade" kvinnan. (En kvinna sprängdes av CNI invid en kraftledning, maken undkom. Se ChB 4/84.)

— Orsakade den händelsen stor uppståndelse i FACH?

— Ja, men inte av sentimentala skäl. Vi tyckte bara att det var ett uselt jobb, en klantighet. Det var det som gjorde att vi blev upprörda, för det fanns många av vårt folk hos CNI.

— Men hade inte dessa dragits tillbaka redan 1976?

— Jo, men de här agenterna hade kontrakterats bara en vecka innan det där hände och för ett år framåt. När vi fick höra om den dynamitmördade så gav general Mattei dagen därpå order om att vårt folk skulle dras tillbaka. Ordern gavs klockan 8 på morgonen och klockan 10 var vårt folk tillbaka. De som inte ville komma tillbaka avskedades omedelbart och CNI tog över dem.

— Skapade det där problem?

— Problem med presidenten ja. För när de bad om folk, var det han som hade gett order om det. Alla institutioner hade skickat, men de enda som drogs tillbaka var FACH-folket. Vi trodde att det skulle komma till en brytning, för general Mattei hade fått order direkt från Pinochet... Operationschef Alvaro Valenzuela i CNI hade först varit mycket stöddig, men han fick ge sig. Mattei är mycket nog med vilket rykte FACH får och vill att flygvapnet ska sköta sitt uppdrag som institution och inget annat.

— Och det är?

— Att försvara vårt territorium. Därför är det ju tillkommet.

— Har du dödat någon med berättad mod?

— Nej.

— Men du har arbetat tio år som säkerhetsagent, tror du inte att någon av alla kular...?

— Jo, det är troligt. Jag har varit i skottväxling flera gånger.

— Trodde du att du stod över lagen?

— Alltid trodde man att

man stod över lagen. Inte under lagen.

— Du kände dig ha makt?

— Inte för egen del, men ibland, kanske man kan säga, kände jag att själva systemet har mycket makt.

— Har du blivit hänsynslös mot din familj?

— Nej, jag har aldrig varit övermodig, eller en stridis, snarare har jag varit feg och inte tagit strid med en jämlike.

— Du uppfattade alltså ditt arbete som något fullkomligt normalt?

— Ja, jag tror det. Man handlar bara, tänker inte, bara handlar. Vi vill vara effektiva. Ju mindre spår man sätter desto bättre jobb.

— Kunde du aldrig ha vägrat att göra ett jobb?

— Jag var 18 år och nyfiken. Jag hade aldrig sett några fångar och ville gå och titta. Jag kan säga att det inom säkerhetstjänsten finns många ungdomar som jag, som har kommit som jag gjorde och som har fått bruka så mycket våld så att de inte längre kan leva utan.

— Vad händer om de blir arbetslösa?

— Det är därför som det finns så många brottslingar. Man har kommit på poliser med att råna snabbköp till exempel. Jag vet inte men jag tror att efter så'n't här blir det svårt att leva laglydigt i samhället.

— Var du inte medveten om vad du egentligen höll på med?

— Jo, nog var jag det.

— Hur kunde du fortsätta?

— Man hamnar liksom i en maskin och man dras in mer och mer tills man blir desperat, som jag nu. Jag kände illamående och äckel. Det enda jag vill är att vara civil ingen.

Översättning
och redigering
Ingvar Enghardt

FOTNOT

Den bandade intervjun gjordes i Chile men smugglades sedan ut till Venezuela där den publicerades i *Diario de Caracas* under december 1984. När intervjun blev känd sökte CNI överallt efter kassetterna. Pinochet slog till med belägringstillstånd och förbjöd all oppositionspress. Antonio Valenzuela smugglades ut ur landet. Mónica González arresterades men släpptes efter en tid.

PERU GÅR ÅT VÄNSTER

Det hölls val den 14 april i Peru och den nya regeringen (APRA) tillträder i slutet av juli. Strax före valet träffade vi Francisco Fernández, ekonomi-professor vid universitetet i Ica, kommunist och aktiv i vänsterkoalitionen IU.

Alternativet för Peru 1985 måste vara en omläggning av den ekonomiska politiken, säger han.

— Den konservativa Belaúndereregeringen har till leda bevisat sin oförmåga att ändra något väsentligt i den ekonomiska politiken, som följer Friedmans ultraliberala modell.

Just nu befinner sig Peru i en mycket svår kris, både ekonomiskt och politiskt. Kommer valen att ändra situationen?

— Man ska inte tro att valen kan lösa alla problem, även om folk i allmänhet har stora förväntningar på dem. Man får se valen som ett tillfälle att öka möjligheten att lösa vårt lands allra viktigaste problem. Det rör sig framför allt om den ekonomiska krisen, eftersom den lett till både en politisk och en moralisk kris. Landets institutioner och myndigheter är ofta starkt korrumperade, vilket ju förvärrats av den reaktionära pro-imperialistiska politik som förts av den regerande högern, dvs *Acción Popular* och *Partido Popular Cristiano*.

Om du jämför den nuvarande politiska situationen med den närmast föregående etappen, Morales Bermúdez' militärdiktatur?

— Morales Bermúdez initierade skuldsättningspolitiken, även om han ärvde en utlandsskuld på 2 miljarder dollar av Velasco Alvarado, så ökades den under hans regim till 8 miljarder, ända till 1980 då han efterträddes av Fernando Belaúnde Terry.

Hur har pengarna investerats?

— Nära en tredjedel gick till improduktiva utgifter, till den militära och polisiära upprustningen. En andra tredjedel har använts till att balansera budgetunderskottet, betalnings- och handelsbalansen. Mindre än en tredjedel har investerats i produktiva sektorer, inklusive servicesektorn, men utan möjlighet till snabb utdelning. Avvisidan av medaljen är att det som ökar snabbast idag är räntorna på denna utlandsskuld. Varje år måste vi betala mer än 2 miljarder dollar i räntor och amorteringar. Utlandsskulden är nu uppe i nära 13 miljarder dollar. En

annan allvarlig aspekt är att skuldräntorna uppgår till nära 70 procent av den valuta vi får in på exporten. Det vill säga vi närmar oss nu samma katastrofala situation som Bolivia och Chile, där skuldräntorna med råge överstiger exportvalutan.

Om vänstern vinner valet kommer man alltså att ställas inför det enorma kravet att lösa den ekonomiska krisen?

— Ja, både vad gäller ekonomin den sociala situationen. Krisen har orsakat en alltmer stigande arbetslöshet, som nu närmar sig 10 procent av arbetskraften. Nära en halv miljon peruaner saknar sysselsättning, och har inget hopp få någon heller. Mer än hälften har för låga inkomster för att försörja sig.

Vilka politiska möjligheter till förändring finns?

— Det finns två politiska krafter som kan leda till en möjlig öppning: APRA å ena sidan och IU å den andra. Under senaste fyra åren har APRA presenterat ett program för att uppnå vissa förändringar i sättet att få finansiella resurser, även om de snarare vill få uppskov med utlandsskulden. APRA anser att man bör få ned de 70 procent av exportvinsten som Peru nu betalar i räntor, till 30 eller 40 procent. IU anser att inte mera än 20 procent av denna valuta bör få gå till betalning av räntor, för att kunna begränsa inflationen och stimulera landets produktionsapparat, de små och medelstora industriföretagen, jordbruket och fisket. Detta måste ske på bekostnad av de stora utländska monopolens privilegier. De har hittills favoriserats av regeringen genom skattelättnader på samtliga investeringar.

Inom vänstern sammanfaller de politiska programmen i vissa aspekter, och i andra finns det väsentliga skillnader.

Aldo García

Foto: Cecilia Lindkvist

Vy från Lima.

Foto: Sonny Östberg

PERU 1984:	Inflation	110-115%
	Arbetslöshet	26%
	Förlorad köpkraft	44%

Vad vill vänsterkoalitionen?

— IU består av ett antal partier med en klar marxistisk inriktning. De vill uppnå en regering av folklig, demokratisk karaktär, dvs med en radikal inställning till det utländska kapitalet. Man vill nationalisera de stora utländska monopolen, genomföra en genomgripande jordreform, och lägga ned alla krafter på att få skriva av utlandsskulden. Detta betyder att Peru måste söka stöd och enighet med andra skuldsatta länder, för att få fordringsägarna och de internationella bankerna att återuppta förhandlingarna om utlandsskulden.

Hur ser IU's utrikespolitik ut?

— IU intar en klar tredje-världshållning, och vill föra en strikt anti-imperialistisk politik.

Hur ser du på "senderismen" Perus kommunistiska parti (maoister) och det politiska våldet?

— Senderismen utgör en av flera andra yttringar av den socioekonomiska kris som skakar landet. De menar att Peru fortfarande är ett feodalt land. "Sendero Lumino-so" (Den lysande stigen) anser att landet befinner sig i en revolutionär situation, där det utsugna folket kan överta makten. De har rest sina krav och påbörjat en väpnad kamp. Å ena sidan görs sabotage mot företag, institutioner och officiella organisationer, universitet etc, främst i landsbygdsområden som departementen Ayacucho, Apurimac och Abancay. Å andra sidan förekommer sabotageaktioner i storstäder som Lima, Huan-caya, Ica och andra, med mörkläggningsaktioner, dynamitprängningar i skydd av mörkret som leder till att folk blir skrämda och spädda.

Vad är det egentligen de vill uppnå?

— Jag tror inte att senderisterna vill skrämmas, utan

tvärtom vinna över folket på sin sida. Men objektivt sett offras människor, både senderister och poliser går åt, liksom bönder vid anfällen mot indianbyar.

— De rekryteras inte främst från bondebefolkningen, utan snarare från fattig medelklass utanför storstadsområdena, studenter, och ungdomar från slumområden. Småböndernas intressen och önskemål gynnas inte av senderismen. Under de senaste tre åren har de också utvecklat en väpnad kamp av gerrilla-typ i de provinser jag nämnde tidigare, Ayacucho, Apurimac och Abancay. Sammandrabbningarna med polisen har nu tagit en ny vändning. Polisen överläter arenan till armén, vilket medför en öppen konfrontation. Armén har egna intressen i det här eftersom man vill ha in en fot i regeringen.

Dubbelt förtryckta

— Problemet är att armén förtrycker småbönderna överlag, då den tror att dessa stöder Sendero, medan Sendero gör mer eller mindre samma sak, då de tror att bönderna samarbetar med "ordningsmakten". De torterar folk på misstanke om spionage eller skvaller. Många lantarbetare och bönder dör alltså mitt emellan två eldar. Det här är den alarmerande och irrationella aspekten av händelserna i dessa områden. På internationell nivå använder sig de mest reaktionära sektorerna av fenomenet "senderismen". De håller upp ett propagandaspoke, och blåser, med hjälp av nyhetsbyråerna, upp en bild av Peru som passar deras intressen, och skapar förutsättningar för en statskupp av fascistisk typ.

Vad har Belaundersregeringen gjort åt senderismen?

— Långt ifrån att bromsa senderismens aktioner tror jag regeringens åtgärder i stället har blåst under elden. Förmodligen har regeringen dess-

utom sett att senderismen, så länge den kan kontrolleras, tjänar som förevändning för att hålla stryptag på folket. Anklagade för "terrorism" eller "senderism" har hundratals, och kanske tusentals, fackliga ledare, bonde- och studentledare fängslats. Regeringens åtgärder har enbart varit repressiva. Man har inte försökt svara mot behoven och kraven från de mest behövande sektorerna bland befolkningen i de provinser där senderismen uppstått. Det rör sig om de mest bortglömda områdena i hela landet. Där görs inga investeringar, inga försök att skapa arbete åt ungdomar. Det är ingen tvekan om att folk i viss mån betraktat senderismen med sympati.

I de områden du nämnde dominerar väl fortfarande de stora jordegendomarna?

— Nej, det förhärskande mönstret är små och medelstora jordbruk. De traditionella storgodsen — "latifundios" — försvann genom jordreformen tidigare under Velazco Alvarado. Men senderisterna betraktar både små- och medelstora jordägarna som representanter för en feodal oligarki. Det kan kanske förefalla så i de här utfatda områdena i hela landet. Där görs inga investeringar, sammanhangen i Peru och internationellt. Det är det imperialistiska herraväldet och oligarkerna inom storindustrin och finanserna som är folkets största fiender.

Om APRA eller IU vinner valet: Vad skulle man i så fall göra åt senderismen?

— Senderismens ståndpunkt är klar. Den kännetecknas av dogmatism, schematism och exklusivism. Oavsett om IU eller APRA vinner valet kommer senderisterna att fortsätta med sina politiska och militära aktiviteter. Vi inom vänstern definierar ju senderismen som ett fenomen som har sin sociala bas tack vare underutvecklingen och misä-

FÖRLORAT PARADIS

► ren i de områden vi nämnde. För att bekämpa senderismen måste man först och främst alltså lösa de ekonomiska problemen, alltså genomföra ett investeringsprogram för att stimulera det ekonomiska och sociala livet. Jag tror det här blir den första åtgärd som APRA-partiet eller IU skulle genomföra.

Tror du att en ny regering – APRA eller IU – skulle vända sig till utländska makter för att få ett slut på senderismen?

— Jag kan bara svara för IU, och där är svaret nej. Även om APRA just nu intar en ståndpunkt som närmar sig vänsterns, har de gått en slingrande väg. De har ibland varit verktyg åt imperialismen för att trycka ned folket, och inget kan garantera att det inte skulle kunna hända på nytt. Inom APRA finns nämligen både höger- och vänstertendenser. Ett hälsotecken inom APRA är att vänster och centertendenserna blir allt radikalare i takt med att landets ekonomiska och sociala kris fördjupas. Om APRA fortsätter med högerparollerna är partiet dömt att försvinna.

Vad anser du om folkbildningen i Peru?

— Hela utbildningssystemet befinner sig i djup kris, främst på grund av att det saknas de mest elementära resurser och att antalet studerande ökar så snabbt. Det finns många barn och ungdomar som helt hamnar utanför skolan. Den undervisning som ges är av mycket låg kvalitet, därtill kommer det dåliga näringsintaget och de usla

studievillkoren i övrigt för ungdomen. Ett land som gisslas av hunger och fattigdom har inte möjlighet att tillfredsställa skolungdomens behov. Dessutom är nivån på lärarna låg, och infrastruktur som klassrum och övningsmaterial saknas i stort. Det behövs alltså en vänsterregering. I IU:s program prioriteras utbildningsreformer som innebär stora förändringar och en demokratisering. Den nuvarande regeringen har prioriterat privatskolorna liksom speciella högskolor för de maktavandandes egna. Ett vänsterprogram måste göra tvärtom: bromsa privatiseringen och förse alla statliga skolor med nödvändiga resurser.

Du nämnde möjligheten av en statskupp?

— Om IU kommer till makten blir stödet från folket och dess förmåga att delta i den politiska processen regeringens styrka. Men man måste skapa en försvarsberedskap inför möjligheten att de mest reaktionära skikten i armén blandar sig i leken för att återinföra en fascistisk regim. Vad IU vill uppnå är ett folkligt demokratiskt styre, där inte bara proletärer och lantarbetare ska delta, utan i vidare mening alla folkliga skikt, inbegripet medelklassen och de väpnade styrkorna.

Irène Pérez
Övers. Karin Wahlgren

FAKTA

Vid valet den 14 april deltog bla följande partier och koalitioner.

1. Partido Acción Popular (AP), presidentkandidat: Javier Alva Orlandini.
2. Partido Aprista Peruano (APRA/PAP), kandidat: Alan García Pérez.
3. Izquierda Unida (IU), Förenade Vänstern (sju partier). Kandidat: Alfonso Barrantes Lingán, fn borgmästare i Lima.
4. Alianza PPC-MBH-Convergencia Democrática, en allians av kristdemokrater och höger. Kandidat: Luis Bedoya Reyes.

APRA vann valet med 48% av rösterna följt av IU med 23,5%, PPC-MBH-CD med 12,2% samt AP med endast 5%. AP innehar presidentposten genom Fernando Belaúnde Terry. Denne frånträdde den 28 juli. Enligt valnämnden deltog 80% av landets 8,3 milj röstberättigade.

"Sendero Luminoso" (Lysande stigen) eller Perus Kommunistiska Parti (maoister) bojkottade valen.

V i befinner oss uppe i Guatemala-las högländ, i en söt by som ligger vackert bland bergen. Det är marknadsdag, och indianerna kommer vandrande från bergen, bärande på sina varor. De religiösa ceremonierna har börjat; en procession med äldre män i svarta och röda, broderade yllekostymer, bär på regnguden, symboliserad av en katolsk helgonstaty. Man spelar flöjt och slår på trumma. På kyrktrappan står några män och svänger med rökelsekar och skjuter smållare. De nedersta trappstegen är nästan täckta av blommor, som säljs av indiankvinnor, de flesta med ett litet barn hängande i ett tygstycke på ryggen. Hela torget är fyllt av stånd, där man säljer handvävda tyger – och kläder, frukt, grönsaker, souvenirer, mattor m.m. Indianer i sina vävda, färgrika kläder, trängs med försäljare från andra delar av landet och turister med kamerorna i högsta hugg.

En annan bild...

Vid anblicken av denna pittoreska scen, är det lätt att tro på turistbroschyrernas påståenden att "idyllen lever i Guatemala". Många som besöker Guatemala vill leva kvar i den tron och väljer att blunda för allt som visar en annan bild – den som döljer sig bakom "idyllen". En äldre amerikan, säger undrande: "Jag förstår inte varför inte fler turister kommer hit. Vad är de rädda för? Guatemala är ju ett sådant underbart land". Denne man vägrar se den verklighet som Guatemalas folk lever i – en verklighet som domineras av fattigdom, orättvisor och ett grymt förtryck. Indianerna är inte så "pittoreska", när man ser att de är undernärda och har rädda ögon. Byns skönhet förtas när man vet att den för ett par år sedan var fylld av döda kroppar och att den skenbara friden uppehålls av skräcken för att sluta som ett torterat lik i militärens fångelse.

Stöder gerillan, men...

Soldater patrullerar på marknadsplatsen. De är många... för de har många fiender här i byn. Där är den indianske försäljaren, som

när han får ett flygblad med valpropaganda i handen, strax slänger det ifrån sig och bittert säger: "Val? Vad gör det för skillnad – vi indianer har inga rättigheter i alla fall!" En annan hantverks-försäljare, en "ladino", berättar hur en del gamla hantverk håller på att försvinna, eftersom så många indianer har mördats. Här finns också indiankvinnor, som blygt och viskande berättar om sin fattigdom och om förtrycket från militären, men tillägger att "nu är det lugnare". Ladinon som äger den lilla pension vi bor på upplyser oss om, att alla män i byn måste delta i civila "försvarspatruller" två dygn i månaden. Detta betyder att man måste rapportera alla "misstänkta" (ett system för att söndra och härska) och att man förlorar 2-3 dagars dyrbart arbete. Att vägra delta betyder döden. Gerillan var mycket aktiv och stark i den här regionen för ett par år sedan, men efter att militären genomfört fruktansvärda massaker på civilbefolkningen, infört civilpatruller och satt upp flera nya militärbaser, har gerillans styrka försvagats väsentligt. Vår vän berättar, att folk stöder gerillan men är för rädda att visa det i handling: – "Regimen vet att gerillan vill ha kommunism". På frågan vad kommunism innebär för honom, svarar han: "Det vet ni nog: jämlikhet, att ingen är fattig och ingen är rik, utan att vi är alla lika".

Passet upp och ned!

Nästa dag lämnar vi byn för att återvända till huvudstaden Ciudad de Guatemala. Vid en stor vägkorsning, blir bussen stoppad av militären och vi måste alla kliva ur. Vi ställer upp i led, kvinnor i ett och män i ett annat, mitt emot varandra. Alla tar fram sina identitetshandlingar, flera av indiankvinnorna är märkbart nervösa. Som för att göra dem ännu mer nervösa, studerar de unga indianska soldaterna (i många fall tvångsrekryterade) deras papper länge och noggrant. Soldaterna är medvetna om sin "makt" och har indoktrinerats och skrämts till att tro att deras eget folk alla är potentiella "kommunister", subversiva element som man skall "krossa som löss". Våra pass där emot kontrolleras mycket hastigt, mitt hålls upp och ned av en soldat som troligtvis är analfabet (liksom majoriteten av befolkningen). Efter att männen vis-

Skogarnas land, faglarnas och blommornas, kallas av maya-folken för "Gebeloc" – det ljuvliga – och av spanjorerna "La espléndida" – det härliga –. Och visst är naturen givmild i Guatemala, men det är sedan trettio år inte den verkligheten som det enkla folket känner. Ty där det förut blomstrade, doftade av tall och kamomill och hördes musik från marimba och chirimí, känns nu en lukt av blod och död. Musiken har tystnat, människorna har rädda ögon och talar viskande. På första maj stannar arbetarna hemma.

Foto: Marla Damén

terats och bussen genomsökts (på jakt efter vapen), kan vi fortsätta. Stämningen är tryckt och det tar en stund innan man börjar samtala igen.

Terror i civila kläder

Ciudad de Guatemala är en miljonstad, full av fashionabla hotell och restauranter. Där samlas turisterna och de välbärgade på kvallarna, de försäljarna och tiggarna drar hemat till slumkvarteren, eller lägger sig på trottoarerna. Polisen och militären, star som svarta, tysta siluetter i portarna. I morgontidningarna kan man ofta läsa om hur herr X "blev bortförd av okända, beväpnade män", hur herr Y "försvann" på väg hem ifrån arbetet. Det är meningen att lasaren skall tro att det är gerillan eller högerextremistiska terrorister som harfar, och tyvärr nöjer sig många med den förklaringen. Men var befinner sig den talrika militär- och polisstyrkan, när dessa bortföranden sker? Varför kommer de alltid försent? Svaret är att de håller sig undan när deras civilklädda kollegor opererar.

"Arbetsvärn"

Dagen efter var ankomst till Ciudad de Guatemala är det första maj. På stadion firar general Mejía Víctores och hans anhang med pompa och ståt och gör uttalanden som "regeringen är arbetsklassens vän" och att det nu existerar "total frihet för fackföreningsrörelsen". Men generalen talar för döva öron, arbetarna håller sig hemma. Fackföreningsrörelsen har meddelat att man inte tänker genomföra någon offentlig demonstration (av rädsla för repressalier). Man utnyttjar istället första maj till att påminna om sina "försvunna" ledare.

Det står polis och militär i varje gathörn... men gatorna ligger tomma. Tystnaden är nästan total. Precis som militären, de med skräck, väntar vi... på folkets svar. På att tystnaden skall brytas. □

Anna Johansson

Mödrar på dödslista

Det kom tre kvinnor från El Salvador. Inte diplomater, inte politiker, inte kulturpersonligheter, men vad de hade att säga vägde tungt, fruktansvärt tungt. De var mödrar i kamp för livet.

Delegationen representerade ett tusental andra mödrar och släktingar till försvunna politiska fångar och mördade i Kommittén CO-MADRES som också bär namn efter Monseñor Romero, ärkebiskopen som mördades under sin predikan 1981. Han hade redan 1977 uppmuntrat mödrarna att bilda en kommitté för att kämpa för sin sak. De har ockuperat ambassader, Rödakorskontor, ministerier och kyrkor för att dra världens uppmärksamhet till det fruktansvärda våld och hänsynslösa mordande som regimen gör sig skyldig till mot verkliga och inbillade fiender, och för att kräva klarhet i vilket öde deras försvunna anhöriga mött. De kräver också att president Duarte uppfyller sitt löfte om dialog med befrielsefronten samt amnesti för alla politiska fångar.

President lovar och hotar

— 1979 lovade Duarte att göra en ansträngning att bringa klarhet i alla försvinnanden, berättar Laura Pinto. — Ingenting har hänt sedan dess, istället vändes förföljelserna mot CO-MADRES. 1980 vandaliserades vår lokal och vi måste gå under jorden. Och efter en presskonferens hos ärkebiskopen 1981 fick vi hotelser från dödsskvadronerna att de skulle skära huvudet av oss, precis som de gjort med våra anhöriga. 1980 dödade de min make som var fackföreningsledare. Jag var själv gravid i sjunde månaden då.

I augusti '82 kidnappades en av mödrarna i kommittén och hennes dotter sedan de krävt frihet för mannen som varit fängslad utan rättegång i fyra år. 1983 mördades en annan av mödrarna i sitt hem och nyligen kidnappades en kommittémedlem i tre dagar. Och hölls sedan av polisen i 18 dagar i förhör under tortyr och våldtäkt.

Sex tusen försvunna

— Armén tar med våld ut våra söner till krigstjänst. 13-åringar måste lära sig att döda sina bröder. När soldater dödas i kriget begravs de i massgravar utan att de anhöriga underrättas. Eller kan man få höra: "Din son är fånge hos terroristerna." Och vi ber då Röda Korset och kyrkan att ingripa och medla, men ofta är det ett falskt meddelande. Vi har namn och data på 6000 försvunna på våra listor. Eftersom ingenjör Duarte inte har tid för oss längre, vänder vi oss nu till den internationella opinionen, säger Laura Pinto.

"Saken var klar!"...

Carmen Campos är husmor och gatuförsäljerska, ca 55 år gammal. Hon orkar inte berättas sin fruktansvärda historia. Men hon lämnar oss ett skriftligt, edsvuret vittnesmål: Sedan 1979 har hon förlorat sex bröder och en syster, en svägerska och en farbror. Hennes dotter Antonia, också gatuförsäljerska, är försvunnen sedan hon arresterades av Nationalpolisen 1981. Carmen gick till polisen, men de blånkade till att ha tagit Antonia. På väg hem till fots förföljdes hon och hennes små barn av en röd jeep. Plötsligt smattrade en salva och hon träffades av sex kulor. Hon förlorade medvetandet och mördarskvadronen trodde väl att saken var klar. En taxiförare tog henne och barnen till ett sjukhus, där man måste operera bort ena njuren och göra en stomi.

STÖD TILL CO-MADRES

★

kan sändas via:

Arquidiócesis de
El Salvador
Secretariado Social
Apdo. Postal 2253
Octavio Cruz
San Salvador, El Salvador

■ GUATEMALA

Ett antal personer rapporteras försvunna de senaste veckorna. Bland har tre medlemmar av styrelsen i Gruppen för ömsesidig hjälp, GAM, mördats. Med anledning av detta har kommittén för de mänskliga rättigheterna i Guatemala, CDHG, startat en internationell brevkampanj för att stoppa försvinnandena och solidarisera sig med alla som kämpar för sina försvunna.

SKICKA BREV TILL

- Presidente General
Oscar Humberto Mejía Victores
Palacio Nacional — Guatemala

med kopia till

- Comisión de Derechos Humanos
de Naciones Unidas
Mr. Kurt Herndl
Palais des Nations
1211 Genève 10 — Schweiz

Arbetsgruppen för Guatemalas Folk, tel 08-3451 79

DÖDSSKVADRONER I EL SALVADOR

- Hemliga antikommunistiska armén, kontrolleras av ARENA (D'Aubuisson) och högerofficerare (Ochoa).
- Vita Handen, kontrolleras av Underrättelsetjänsten G2, Nationalpolisen och Nationalgardet.
- "Maximiliano Hernández", kontrolleras av armén. Namnet kommer från en militär som ledde massakern på vänstern 1932.
- ORDEN, byter ibland namn beroende på den politiska situationen. Den skapades på 70-talet av Nationella Försoningspartiet med hjälp av CIA. Organiserar paramilitära grupper i hela landet.
- Gröna Brigaderna, en ny terrorgrupp som leds av kristdemokrater.

Källa: SALPRESS

Ännu ett offer för dödsskvadronerna (SALPRESS)

I januari 1980 hade hon tagits tillfånga på gatan mitt på dagen av sju nationalgardister, som sedan körde ut på landet och våldtog henne. De skar sönder hennes högra bröst (som måste amputeras) och lämnade henne där på åkern i tron att hon var död.

Får sällskap

Delegationen har rest runt till ett flertal länder i Europa med början hos FNs Kom-

mission för de mänskliga rättigheterna i Genève den 8 mars. Den 20 april skall de vara tillbaka i El Salvador. Europaparlamentet i Strassbourg har lovat att sända en grupp parlamentariker med dem tillbaka till El Salvador. Även partiet De Gröna i Bonn sänder en delegat. Minst sex europeiska parlamentariker följer med till El Salvador. Mödrarna hoppas även på svenskt

deltagande. Och detta är desto nödvändigare eftersom CO-MADRES har hela Reaganadministrationen emot sig. För hör och häpna:

Den 26 oktober 1974 meddelade Robert F Kennedy Memorial Foundation, att dess årliga pris för insatser för de mänskliga rättigheterna, 30000 dollar, som skulle utdelas för första gången, hade tillfallit CO-MADRES i El

Salvador. Priset skulle utdelas vid en ceremoni vid Georgetown University, Washington den 20 november. Delegationen från CO-MADRES skulle därefter göra en rundresa i USA och tala inför personer och organisationer med intresse för försvaret av människorättigheterna.

"Säkerhetsrisk"...

Men den 18 november får CO-MADRES i El Salvador veta att de inte var önskvärda och inte skulle få visum till USA. Deras närvaro i Washington "skulle inverka menligt på det allmännas intresse samt utgöra en säkerhetsrisk", hette det i motiveringen för avslaget. Vidare: "De är misstänka för att samröre med anarkistiska eller kommunistiska partier". *New York Times* kommenterade den 19 november: "Det är lägligt att Frihetsgudinnans välkommande fackla har monterats ner för reparation. Dess tillstånd är värre än någon kunde ena".

Att i Washington offentligen ha stämplats som en säkerhetsrisk är i El Salvador likamed att vara en "terrorist", som alltså med regimens logik bör elimineras. CO-MADRES vädjar om att man sänder brev till president Napoleón Duarte liksom till Ronald Reagan, där det krävs garantier för CO-MADRESmedlemmarnas liv och säkerhet, amnesti för de politiska fångarna och en förhandlingsfred. Kräv stopp för vapenhjälpen och visum för CO-MADRES till USA.

Ingvar Enghardt

"Mödrarna protesterar mot tortyr av politiska fångar".

(Guardián, N. Y.)

SPELETS REGLER och TOMMA MAGAR

Efter 11 år av hänsynlös militärdiktatur kan Uruguays folk åter andas fritt, eller — snarare — börja det mödosamma byggandet av ett land i frihet. För än är kampen inte vunnit, gamla problem kvarstår och måste lösas, om demokrati skall ha en framtid, säger i denna artikel Gutemberg Charquero.

Den 14 mars befriades de främsta ledarna för Nationella befrielseströrelsens-Tupamaros ur 6 - 8 - 13 års fängelse och tortyr. Därmed har vi nått den första etappen under den demokratiska våren i Uruguay. För just frihet för alla politiska fångar har varit det uruguayanska folkets främsta krav, var gång man haft en möjlighet att yttra sig under dessa år av diktatur. Härmed har något betydelsefullt hänt i en process som pågått under årtal och som kommer att pågå länge än.

PROBLEMEN SOM VÄNTAR

Det kommer att bli en mycket svår tid för den pånyttfödda demokratin, när man måste ta itu med de allvarliga problemen som väntar. Det är gamla problem som inte uppstått i och med militärkuppen, men som dessa inkompetenta och korrumperade typer bara förvärrat genom sin antifolkliga och antinationella politik: de stora massornas utarmning, mångdubblingen av utlandsskulden (5,5 mrd dollar på en befolkning av under 3 miljoner eller tre årslöner för varje uruguayansk) samtidigt som reallönen under dessa 11 år sjunkit med över 50 procent. Detta har fått svåra följder för näringsstandarden, hälsovården och undervisningen, områden där Uruguay en gång

hade en närmast privilegierad ställning i Latinamerika.

Om den uruguayanska demokratin skall kunna stabiliseras, måste dessa frågor lösas. Folket förstår dock, att alla de här problemen inte kan lösas från en dag till en annan och att det till stor del är beroende av yttre faktorer som de orättvisa utbytesförhållandena mellan Latinamerika och i-länderna.

Men andra problem är interna och beroende på politiska beslut som tas här.

DEMOKRATI I FÖRFALL

Den strukturella kris som började märkas redan på 30-talet, men som dölles av att råvarupriserna gick upp genom världskriget och Koreakriget, blev i mitten på 50-talet, omöjlig att längre dölja. De demokratiska regeringar, som avlöste varann under 40-talet och fram till början av 70-talet, gjorde inget för att lösa krisen, t ex en jordreform, för att komma tillrätta med de extrema ägandeförhållandena och utsugningen och därmed den massiva flykten från landsbygden. Ingen stimulans till mekanisering eller teknifiering. Ingen nationalisering av utrikeshandeln. Istället ett passivt accepterande av Inter-

nationella Valutafondens svältpolitik. Det är här vi har den verkliga orsaken till den uruguayanska demokratin förfall och kollaps. Lägg därtill den korruption och det missbruk av statsapparaten som oligarkerna i de stora partierna gjorde sig skyldiga till. De tolkningar som "vilseförda forskare" eller "ängestfulla revolutionärer" gett, och som lägger skulden för militärkuppen på tupamarosrörelsen, håller inte för en seriös analys. Jag skall här inte gå in på den perioden och än mindre försöka fördela ansvaret för vidtagna eller uteblivna åtgärder, eftersom ingen del av det uruguayanska samhället kan svära sig fri, men vi kan ta den som utgångspunkt för att bedöma den nuvarande situationen och framtidsperspektiven.

FÖRBRYTARE

Som jag sade, hade de problem som Uruguay brottats med under senare år inte sitt ursprung i militärregimen. Den har bara ytterligare förvärrat problemen och därtill begått förbrytelsen att, som en USA-senator sagt, "ha förvandlat landet till en tortyrkammare." Något ditintills okänt i Uruguays historia.

Av detta kan vi dra slutsatsen, att den demokrati som

nu återkommer, bara har möjlighet att överleva, om den rättar till den kurs den förut höll, då demokratin var så urholkad att man slutligen tvingades överlämna sig åt militären.

DEN NYA REGERINGEN

Julio María Sanguinetti, den nye presidenten som tillträdde den 1 mars är en ung man, intelligent och skicklig. Han är väl informerad om de politiska strömningarna och om nutidens problem och han känner de latinamerikanska ländernas historia. Även om han inte klart uttalat sig i saken, är han dock väl medveten om den fördärliga roll den nordamerikanska imperialismen spelat och dess skuld till regionens efterblivenhet och underutveckling. Han var med i den vänstergrupp av universitets-ungdomar som på 50-talet lät sig enrolleras i Colorado-partiet, som på den tiden leddes av Luis Batlle, en populistisk president. Försöken att förnya partiet, så att det skulle bli något mer än bara en röstfiskeapparat, misslyckades. Men Sanguinetti stannade kvar i partiet och anpassade sig till detta utan att kräva förnyelse. På egna meriter har han sedan gjort den politiska karriär som kulminerat i presidentskapet.

Sanguinetti

AVTALET

Sanguinetti är en pragmatiker. Det var främst han som tog upp i dialogen med militärerna. Senare anslöt sig general Liber Seregni, ledare för Frente Amplio (Breda Fronten, vänster koalition) - ett beslut som väckte hard kritik - till dessa samtal som skulle leda till demokratins återkomst och det slutliga avtalet om hållande av val. Wilson Ferreira Aldunate, Nationalpartiets främste talesman, fördömde och bekämpade avtalet som han ansåg skadligt för demokratins framtid.

Oberoende av de hot som hänger över den uruguayanska demokratin, dvs den ekonomiska krisen, militären och USA-administrationen, så vet Sanguinetti att den gamla sortens demokrati, som han själv företräder, inge duger i dagens Uruguay. Hans första åtgärder på det politiska området var att återupprätta fulla politiska och fackliga rättigheter. Och den flexibilitet han visade gentemot de politiska fångarna visar att han åtminstone lyssnar till "mannen på gatan". Alltså har han kunnat starta med en enhälligt majoritet i ryggen.

Nu är de inte säkert att det går lika smärtfritt när han skall ta itu med ekonomin. Vad än presidenten må vilja, så är det ändå ett faktum att det parti som fört honom dit han är, är ett konglomerat av fraktioner, där klara högerriktningar, som den ex-president Pacheco Areco representerar skall samsas med center- och vänsterriktningar som kan tänkas stödja socialistiska eller socialdemokratiska lösningar.

PROGRESSIVA

Att, som svensk press brukar göra, klassifiera Coloradopartiet som konservativt stämmer inte med den historiska utvecklingen

i de båda traditionella partierna Colorados och Blancos (Nationalpartiet) och kan bara gälla när man ställer det emot de radikala positioner som intogs av Ferreira Aldunate i valkampanjen. Historiskt sett har Colorado-partiet och speciellt majoritetsriktningen (Batlle-isterna) fört en progressiv politik, speciellt i sociala frågor. Och det var mer öppet för de liberala strömningarna i Europa i slutet av förra seklet, liksom för de idéer som förföljda immigranter förde med sig.

Genom sin pluralistiska karaktär som tillät att såväl oligarker som proletärer slöt sig till Colorados led, motsvarade partiet de intressen i den kapitalistiska sektorn som ville utveckla industrin i opposition mot godsägarna i Blancos, som framst strävade efter ekonomiska fördelar för exportjordbruket. Av samma anledning ställde sig Colorados mer positiva till det utländska kapitalet och utvecklade inte, ett antiimperialistiskt medvetande.

UTARMAT FOLK

För att demokratin skall fungera inaste bland annat arbetarna ha laglig rätt att kräva löneförbättringar inklusive rätt att använda strejkvapnet. Uruguay är inget undantag och Sanguinetti har redan ställt inför en rad strejker inom olika sektorer och det talades i mars om att ta till generalstrejk. I sista stund inställdes denna sedan regeringen lagstiftat om löneförhöjningar. Men än är faran inte över. Ursprunget till de fackliga kraven

ligger i den utarmning som stora delar av det uruguayanska folket drabbats av som följd av den ekonomiska politik som militären drev igenom med eld och blod, även om det låg andra intressenter bakom.

NYA LEDARE

Regering och opposition, är underförstått eller uttryckligen, överens om att inte skapa för stora bekymmer för Sanguinetti, men det är ovisst hur länge arbetarna är beredda att fortsätta vänta. Presidenten har goda relationer till det gamla fackliga ledarskapet från 70-talet som till stor del suttit i fängelse eller levit i exil. Nya ledare har dock under tiden vuxit upp bland arbetarna och fyllt luckorna efter de gamla.

Hur som helst, ett sådant manöverutrymme som trots allt fanns inom ekonomin under slutet av 70-talet, det kan Sanguinetti inte räkna med idag.

TUPAMAROS

Det har redan visat sig att den Nationella befrielserörelsen - Tupamaros förfarande har en roll i det nya Uruguay. Trots att den hade besegrats militärt på 70-talet, och fått många av sina ledare fängslade eller mördade, så är det tydligt att MLN-T har överlevt politiskt och den odiskutabla moraliska resning som Sendic och övriga ledare besitter, är ett kapital att räkna med. Detta oberoende av att det säkert kommer att uppstå problem i en organisation som blivit så illa åtgångnen.

RI FORMPLAN

Redan innan han frigavs hade Sendic publicerat sin plan för nationell återhämtning kallad "För jorden - mot fattigdomen" vilken i huvudsak omfattar en utvidgning av jordreformen (all egendom ut över 2 500 har skall exproprieras), förstärkande av bankerna och ett moratorium för betalning av utlandsskulden. (Med några varianter hade under valkampanjen 84 liknande åtgärder förordats av Nationalpartiets Wilson Ferreira och Breda Fronten). Planen innehåller flera punkter, men de nämnda skulle underkastas folkomröstning samtidigt med den om grundlagsreformen i november i år.

ALLA MEDEL MEN...

För att nå planmålet tänker man alltså använda fredliga medel, vilket uttryckligen deklarerats av Tupamaroleddningen. De menar för den skull inte, att folket skulle avsäga sig rätten att bruka alla medel för att avskaffa politiskt och ekonomiskt förtryck. Man anser bara, att den demokrati som fötts så bräcklig behöver en tids politisk återhämtning och att detta är ett kvalitativt steg på den långa marschen. MLN-ledarna är säkerligen väl medvetna om hur svårt det är att åstadkomma förändringar som inkräktar på imperialismens och de små men ekonomiskt maktbärande gruppernas dominans, även om grundlagen skulle medge att målen kan nås genom att folket får uttala sig.

I vart fall föredrar de nu att det nästa gång blir "händelserna" - antingen de kallas militären eller USA - som blir de som bryter spelets regler.

Gutemberg Charquero

Raúl Sendic

Dystra minnen: "520 kidnappade - Rädda deras liv!"

Foto: Joaquín Llana Rosell

SEX OFFER PÅ 48 TIMMAR

"Jag ville inte dö, jag gjorde allt för att slippa, men om döden ändå kom, skulle den finna mig kämpande. Jag började flämta, det blev tungt att andas som om bröstborg och rygg låg i press.

De körde in på en grusväg, det gick uppför.

Mina sista tankar, som ett stumt farväl till livet, var hur jag skulle stå emot deras förhör. Jag fick inte skada någon med mina svar, mitt liv skulle jag inte köpa med en bekännelse eller ett förräderi. Jag tänkte på min son. Om jag överlevde ville jag kunna se honom i ögonen.

Färden var slut.

Det vore en lögn att säga att jag inte kände en isande skräck. Man sjunger inte inför döden, man darrar, men jag var beredd att stå emot."

Så skrev den chilenske läraren och vänstermannen Manuel Guerrero i sin självbiografiska bok "Desde el túnel" (ungef. Tankar i tunneln), Stockholm 1976, medan han var politisk flykting i Sverige. Där beskriver han fraktsvåra upplevelser i DINAs våld, men hur han dock efter flera månader slapp ut med livet i behåll.

Manuel for tillbaka till Chile från exilen i Europa 1983.

Idag har samma agenter för den blodtörstige diktatorn inte gjort om sitt misstag från 1976. Lördagen den 30 mars, hittade Manuels lik, tillsammans med två andra kamraters, längs landsvägen norr om Santiago. Med halsarna avskurna...

* * *

Vid tvåtiden på torsdagen hade ett kommando kidnappat den politiske tecknaren Santiago Nattino Allende på öppen gata, tvingat in honom i en bil och försvunnit.

På kvällen, vid niotiden, stövlade beväpnade civilklädda in på lärarfacket AGECH:s presskontor, Londongatan 75 i Santiago. Där fanns fem personer, alla misshandlades och fördes bort.

Nästa morgon släpptes de kidnappade lärarna på olika ställen utanför staden. De hade torterats och förhörts.

* * *

På fredagsmorgonen vid 8.30 parkerade en ljusbrun Chevet med tre civila, tungt beväpnade män utanför "Skolan för Latinamerikansk Integration", ett skolkooperativ, där Manuel Guerrero arbetade. Manuel stod i porten för att hälsa eleverna välkomna. Samtidigt kom sociologen vid Vicaría de la Solidaridad, José M. Parada, med sin nioåriga dotter Javiera. De beväpnade männen rusar fram, övermannar Manuel och José och tvingar dem med höjda pistoler in i sin bil. Leopoldo Muñoz, en kollega till Manuel kommer springande och försöker stoppa kidnapparna. Han får en kulkärve i magen och faller ihop. Bilen rivstartar. Allt bevitnas att Josés dotter och andra elever under förtvivlade skrik. Det skedda väcker enorm indignation i landet och kablats ut över världen.

Manuel Guerrero var ordförande i storstadsdistriktet av lärarfacket AGECH. Han var liksom José Parada representant i bannlysta MDP och medlem av kommunistpartiet. Nattino var politisk tecknare och grafiker. På lördagsmorgonen släpptes de fyra som kidnappats på torsdagskvällen på olika ställen utanför staden. Dock inte Santiago Nattino. De hade torterats på hemliga lokaler.

Manuel Guerrero, 34.

På lördagsmorgonen kom den hemiska nyheten: några ridande bönder hade hittat tre svårt sargade lik längs landsvägen i närheten av internationella flygplatsen. Guerrero, Parada och Nattino...

Ytterligare tre människor hade mördats under fredagen och lördagen, bröderna Eduardo och Rafael Vergara, 18 och 19 år samt 20-åriga Paulina Aguirre Tobar. De arbetade i kyrkans bas-organisation och sympatiserade med MIR. Bröderna Vergara sköts av poliser på en basargata vid Centralstationen under förevändning att de försökt stjäla. Minuterna efteråt utsattes deras hem för en brutal husrannsakan. Föräldrarna var funktionärer i Kyrkans Vicaría de la Solidaridad.

Begravningen av Guerrero och Parada på måndagen den 1 april, liksom Nattinos på tisdagen, förvandlades till massmöten. I begravningsprocessionen deltog enligt polisen 30000 personer, 60000 enligt oppositionen. Där fanns representanter från såväl AD som Socialistblocket, CNT, kyrkan och naturligtvis MDP samt en mängd lärare och elever. (AGECH utlyste skolstrejk i tre dagar.) 15 talare

från oppositionen manade till enhet och CNT, Nationella arbetarkommandot utlyste protestdag till den 11 april, kallad "Försvara livet!". Alla deltagande organisationer har hotats: "Om protestdagen genomförs kommer en oppositionell att dödas var 12 timma!"

Det skedda är ett hårt slag mot framför allt kommunistpartiet och kyrkan. Men samtidigt har regimen desperata metoder enat oppositionen som aldrig förr. Reaktionen i världen blev kraftig. Sveriges regering, Sveriges lärarförbund och många andra har fördömt mordet.

KRIGSRÄTTERNA UPPHÄVDA

Genom en kraftig opinionsyttring nationellt och internationellt tvingades regimen på reträtt beträffande krigsrätt i fredstid mot MIR-medlemmarna Jorge Palma, Carlos Aramada, Hugo Marchant, Susana Capriles och Marta Soto. Krigsrättens (Consejo de Guerra) dom kan inte överklagas. Nu skall de istället dömas av vanlig militärdomstol. Därför måste solidariteten vara aktiv!

SEGER FÖR OPPOSITIONEN

Vid val nyligen inom studentkårerna vid Katolska Universitetet i Santiago och Valparaiso har oppositionen för första gången på tretton år vunnit majoriteten. Detta är en remarkabel ideologisk förskjutning.

RÄTTELSE

● I ChB 4/84 uppgav vi att MAPU-Lautaro tillhörde MDP. Så är inte fallet. I MDP ingår PC, PS (Almeyda), PS-24, MIR och MAPU-OC.

Manuels kista svept i PC-fanan.

DARIO FOR HEM...

Den 26 mars stormade polisen en fackföreningslokal i hamnstaden San Antonio där man diskuterade återuppbyggnaden efter jordbävningen. San Antonio är en av de platser som drabbats värst av jordbävningen den 3 mars. 80% av byggnaderna skadades. Vid mötet deltog representanter från olika fackliga organisationer. Sex personer arresterades. Bland dem Darío Zapata som sedan 1974 levte i exil i Sverige och bott i Södertälje. Darío som fem dagar tidigare kommit till Chile från Sverige hade med sig pengar och hälsningar från insamlingar i Södertälje till de jordbävningsdrabbade. Pengarna hade han hunnit överlämna till MDP i San Antonio.

Darío tillhör dem som kom till Sverige genom Harald Edelstams försorg och har tills mittens av 1983 stått på listan över dem som inte fått återvända. Darío har ofta medverkat i Södertälje Chilekommitténs aktiviteter.

De sex gripna anklagades för att ha deltagit i förbjudet politiskt möte. Under de första dagarna tilläts besök av anhängare fem minuter per dag, sedan 3 minuter per dag. Daríos bror som också bott i Södertälje och som för ca ett år sedan återvände fick först besöka Darío men blev efter ett par dagar portförbjuden. Förhållandena hos polisen är miserabla. Maten är undermålig, fångarna sover direkt på cementgolvet och toaletten är ett hål i golvet. Fångarna är dessutom rädda för att äta av fängelsets mat, då en fånge blivit blind av fängelsemat i Santiago.

Den 10 april meddelades de anhängare att samtliga sex dömts till inre förvisning

och att de redan sänts till norra Chile. Tre dagar senare kom uppgifter om att Darío och en fånge tillförts till Santiago för förhör och sedan till förvisning i den lilla byn Toconce, i Provinsen Atacama högt uppe i bergen på gränsen till Argentina. Senare flyttades åter alla sex till byn Toconao i norra Chile, på 2 600 m öh, där de får stanna till juli.

Fängslandet av de sex mötte starka protester i San Antonio. Fackföreningar har startat en insamling av pengar och kläder till fångarna och deras familjer.

Eftersom Darío Zapata länge bott i Södertälje och aktivt arbetat för Chiles sak, har gripandet av honom gett stora rubriker här.

Länstidningen och lokalradion har rapporterat fortlöpande. Länstidningen har försökt få prata med Darío men hela tiden blivit hänvisade till olika personer och myndigheter, utan något bestämt besked.

Chilekommittén i Södertälje har startat en brevkampanj där kravet är att samtliga gripna släpps fria.

Svenska konsulatet i Chile är inkopplat på fallet eftersom Darío är svensk medborgare, men Darío vill inte bli särbehandlad.

Fängslandet av Darío och de fem andra är ett led i den förföljelse som regimen inlett mot MDP:s medlemmar efter jordbävningen. MDP kritiserade myndigheterna för att inte ta initiativ för att hjälpa de drabbade, och försökte bilda en egen organisation för återuppbyggnad. När Darío återvände hade han, förutom pengar, med sig kläder och mediciner till de drabbade.

Dessa fall är ännu några exempel på juntans brutalitet och oersonliga inställning till oppositionen. Vi vet att hela det chilenska folket dagligen på olika sätt lider av diktaturen. När nu en enskild människa, som vi känner och arbetat med, drabbas, ställer vi med samma styrka som tidigare kraven:

Ned med diktaturen!

Bröd, arbete,
rättvisa och frihet!
Rätten att få leva
i sitt land!

Inga-Lena Palmgren
Södertälje Chilekommitté

San Antonio 80% raserat.

APELL TILL TORTERARNA

Med anledning av den beaktelse torteraren Valenzuela avlagt, gjorde Kommittén av anhängare till fängslade och försvunna i Chile den 7 januari ett offentligt uttalande. De vände sig däri "till alla som direkt eller indirekt varit ansvariga för försvinnanden":

"Vi appellerar till er och vädjar till ert förnuft och vad ni har kvar av mänsklighet, för ert samvetes skull, kanske

plågat och förrått: det enda som kan mildra er skuld är att avslöja sanningen, vilken den än må vara."

"Vi de anhängare till de fängslade och försvunna, skulle aldrig göra det mot er som ni har gjort mot dem. Vi ger inte liv åt hämnden, men vi gör aldrig avkall på vår rätt att kräva rättvisa. Och den skall komma, det tvivlar vi inte på."

SOCIALISTER FÖRVISAS

Chilenska Socialistpartiets 52-årsjubileum den 26 april avbröts av polisen. 200 personer arresterades. Senare förvisades åtminstone 12 av dessa till avlägsna orter.

Chilekommittén har sänt en energisk protest.

1984 ÖKADE REPRESSIONEN

Vicaría de la Solidaridad säger att vid slutet av året var antalet förvisade (på 3 mån) 733 varav 427 i koncentrationsläger. (1973 var det endast 127.) Kommissionen för de Mänskliga Rättigheterna rapporterar att 27 510 personer arresterats i november '84 i storäder och vid fackföreningsmöten, etc.

KYRKORÅD KRITISERAR USA

Hela den latinamerikanska kontinentens framtid, demokrati och fred står på spel i Nicaragua. Det anser det latinamerikanska kyrkorådet, som riktar en uppmaning till hela kontinentens regeringar att försvara Nicaraguas rätt till självbestämmande. Kyrkorådet uttrycker stor oro över krisen i Centralamerika, i synnerhet över det nicaraguanska folkets situation. Contadora-gruppens fredsansatser får man inte låta gå om intet, skriver kyrkorna bl a. Man uttrycker också stark kritik över USA:s inblandning. USA går in med svepskälet att man försvarar demokratin, men därmed krossar man det centralamerikanska folkets hopp om frihet, skriver kyrkorådet.

Det latinamerikanska kyrkorådet representerar över hundra kyrkor och ekumeniska grupper.

21 mars

SKULD-FÖRHANDLINGAR SAMORDNAS EJ

Mötet mellan elva latinamerikanska skuldkrisländer som avslutades 11 feb. ledde inte till någon samordning av förhandlingarna med kreditgivarna. De elva länderna — med en sammanlagd skuld på 337 miljarder dollar — nådde enighet bara om att försöka nå eftergifter genom att vädja om större ansvar för regionens ekonomiska krissituation. Vidare förenade man sig i ett uttalande om att avsikten att återbetala lånen står fast. Ett förslag om en gemensam överenskommelse att koppla återbetalningarna till en viss procentsats av exportintäkterna tillbakavisades.

CHILE

Mordvåg möts av hungerstrejk

Det är inte bara jordbävningar som har skakat Chile. Nyligen upprördes hela befolkningen av en serie mord på regimotståndare. Barbariet har nu gått så långt, att även juntamedlemmar blivit betänksamma.

Författaren som nyligen återvänt från en resa i Chile skildrar stämningarna i landet.

NÄR de cirka ett dussin hungerstrejkande männen och kvinnorna i kyrkan Santa Filomena i Santiago nyligen fick brev från undersökningsdomaren José Cánovas kändes det som en bekräftelse på att deras kamp var riktig. Och framför allt att den hade effekt.

Hungerstrejken hade börjat som en protest mot den allt sämre behandlingen av de politiska fångarna i fängelset i Santiago. Men den hade snart kommit att handla om de brutala morden på José Manuel Paradas, Santiago Nattinos och Manuel Guerrero. *

De hungerstrejkande krävde att undersökningsdomaren José Cánovas skulle ges alla resurser, att alla fakta skulle offentliggöras och att de både direkt och indirekt skyldiga — vilka de än var — skulle straffas.

När Paradas, Nattinos och Guerreros sönderskurna kroppar hittades inte långt från Santiagos internationella flygplats hade det väckt ett våldsamt ursinne.

Manuel Guerrero var en välkänd ledare inom lärarförbundet, AGECH, och José Manuel Parada hade arbetat inom *la Vicaría de la Solidaridad* alltsedan dess grundade. Bägge var offentligt kända och oerhört omtyckta och respekterade inte bara av sina kollegor utan inom hela oppositionen.

Guerrero och Parada kidnappades utanför *Colegio Latinoamericano*, där den förre arbetade, inför ögonen på barn och lärare. När en kollega till Guerrero försökte ingripa blev han skjuten i magen. I operationen deltog minst tre bilar. Under den tid kidnappningen skedde flög en helikopter ovanför området. Vid flera tillfartsgator hade det funnits beväpnade civilklädda män som dirigerat om trafiken.

På torsdagskvällen hade fem andra lärare kidnappats från AGECH:s lokal. Ett dussintal angripas och flera bilar deltog. Sedan de fem hade förhörts och utfrågats, speciellt om de tre som

skulle mördas, släpptes de nästa dag.

Och på lördagsmorgonen hittades Nattinos, Guerreros och Paradas sönderskurna kroppar.

De var svårt torterade och de hade dödsats på ett sätt som garanterade att de skulle känna smärta ända in i dödsögonblicket.

Under palmsöndagsmässan i katedralen dagen därpå var ansiktena hos gudstjänstbesökarna fyllda av djup smärta och där fanns en vrede som inte kunde hållas tillbaka när karabinjärens vattenkanon körde upp framför katedralen och sprutade ner inte bara de människor som inte fått plats kyrkan utan också de som satt därinne.

Det fanns den dagen i Santiago en förtvivlan och ett ursinne som gjorde att människorna kom på sig att göra saker de annars inte ens skulle tänka på. En äldre kvinna ställde sig framför den befälhavande karabinjären och hytte med näven. En medelålders man tog upp en sten som hamnat på katedralens trappa och kastade den, samtidigt som tårarna forsade nerför hans kinder, med all kraft mot den bepantrade vattenkanonen. Journalisterna från de förbjudna tidningarna som fortfarande försökte utföra sitt yrke ställde sig med bleka ansikten i en ring runt karabinjerna och bara stirrade tills en av dem sa: "Räcker det inte med att ha dödat de tre?".

För hos dem som deltog i palmsöndagens mässa rådde det ingen tvekan om vilka som låg bakom de tre morden.

Ingen som inte har fått klartecken från hög instans inom säkerhetstjänsten kan genomföra operationer av det slag som skett i samband med kidnappningarna.

Till och med annars tveksamma eller till och med juntatrogna medborgare gav under de kommande dagarna uttryck för den tanken. När också *El Mercurio* i en ledare lät antyda sin misstänksamhet

var det som en definitiv bekräftelse på att det inte skulle gå att slingra sig undan sanningen den här gången.

När därför juntamedlemmarna Mendoza och Merino plötsligt framträdde i pressen och anklagade kommunistpartiet för att ha dödat sina egna eftersom, som de sa, "de hade misslyckats", så kunde man möta föraktet för juntan långt in i kretsar där den annars brukade hyllas.

Och när en tredje juntamedlem, flygvapengeneralen Matthei i ett eget uttalande formulerade sig annorlunda och sa att han var förskräckt över morden och väntade sig att de skyldiga — vilka de än var — snabbt skulle ställas inför rätta, så bekräftade det återigen att misstänkarna var riktiga och att Mendozas och Merinos uttalanden inte bara i allmänhet var värda förakt, utan att de dessutom var uttryck för en desperat situation.

Mendoza och Merino visste att ingen trodde på dem och ändå sa de det de sa.

Så agerar man bara när man är trängd, när man befinner sig i en desperat situation.

Undersökningsdomaren José Cánovas sa ingenting, men gav intryck av att avancera snabbt. Det blev känt att han blivit ursinnig när han upptäckte att den chaufför han tilldelats arbetade för CNI. Sen den dagen började han åka taxi istället för tjänstebil.

Mönstret bakom morden började också klargöras. Det hela tycktes ha sin början när en arkitektstuderande någon månad innan morden hade gripits i samband med en aktion som genomfördes av "*Frente Patriótico Manuel Rodríguez*". Han hade varit försvunnen omkring tio dagar. Under tiden hade han torterats svårt och han hade förhörts om varenda namn som funnits i hans adressbok, bland dem hade namnen på de tre mördade funnits.

* Se Nyheter och kommentarer

Manuel Guerrero Ceballos, historielärare

Santiago Nattino Allende, tecknare

José Manuel Parada Maluenda, sociolog

Enligt andra uppgifter hade Cánovas nu också identifierat de hus där de kidnappade förhörts.

Rykten kom i svang att elva medlemmar i karabinjärens hemliga säkerhetstjänst var gripna och satt i förhör hos CNI. Något som bestämt förnekades av Mendoza, men inte kommenterades av Cánovas.

Så mitt i denna situation då alla väntade på att ett offentliggörande om att de skyldiga var gripna när som helst skulle göras, genomfördes ytterligare en kidnappning.

Carmen Hales, vars ena bror är advokat på *la Vicaría* och arbetade med mordfallet och vars andra bror är offentlig talesman för MDP, kom inte till sitt arbete. Hon, liksom hennes två bröder, hade tiden dessförinnan hotats till livet i anonyma telefonsamtal och flygblad. Carmen Hales var också nära personlig vän till den arkitektstuderande som först gripits.

Däremot var Carmen Hales inte medlem i något politiskt parti.

Kidnappningen verkade märklig. Den tycktes nästan vara en demonstration av dem som dödat Guerrero, Nattino och Parada. Som om de ville säga att trots att ni har fängslat elva och trots att det finns en speciell undersökningsdomare som är ute efter oss, så kan vi göra vad vi vill. Det var som en makt demonstration.

Den misstanken bekräftades, snarare än motsatsen, när CNI-chefen Gordon och inrikesministern personligen besökte familjen Hales och lovade Carmens far, som tidigare varit minister i Freis regering, att snabbt lösa fallet.

24 timmar senare släpptes Carmen Hales. Uppenbarligen tack vare Gordons och inrikesministerns ingripande. Och hur skulle de kunna ingripa om de inte visste vilka det var som kidnappat Carmen? Carmen hade på ett beundransvärt sätt förmått hålla sig kylig under hela kidnappningen

— då hon hållits bunden på en stol med bindel för ögonen — och kunde lämna sådana uppgifter att platsen dit hon förts med nästan total säkerhet kunde identifieras. Hon kunde också identifiera en av kidnapparna som inte haft ansiktsmask och hon berättade att dessa talat om att "vi måste vänta på kaptenen innan vi sätter igång".

Det hade varit en uppvisning i makt av mördarna. Men kanske var det också ett misstag. Att mitt under pågående undersökning lämna nya spår tycktes lite väl övermodigt.

Till och med i Chile.

AGECH:s ledning och Carmen Hales far gav presskonferenser som gav intryck av att domare Cánovas var lösningen på spåren och bekräftade återigen intrycket av att de skyldiga snart skulle gripas.

Det intrycket förstärktes av nya rykten som talade om att Mendoza hotat avgå om de skyldiga avslöjades och att Matthei hotat avgå om de skyldiga inte avslöjades. CNI-chefen Gordon gjorde också uttalanden som gick ut på att han ville visa att hans agenter inte haft med saken att göra. Gordon, menade många, skulle inte ha något emot att sätta dit några karabinjärer om det kunde hjälpa honom att bättra på CNI:s skamfylade rykte.

Men förväntningarna kom på skam.

Istället för att mördarna visades upp ökade repressionen. Byggnadsarbetarförbundets lokaler angreps av civilklädda beväpnade män och inrikesministeriet utfärdade arresteringsorder på förbundets styrelse för brott mot "lagen om statens säkerhet". Runt om i Santiago blev det återigen normalt med vägkontroller där både militär och karabinjärer deltog. Hundratals människor greps, även om det bara var för en natt. Alla deltagarna på ett möte organiserat av socialistpartiet arresterades. Det var en skräckkampanj vars syfte var tvåfaldigt: dels gäll-

de det att förhindra att 1:a maj blev till en stor manifestation och dels gällde det att ta udden av den ökade mobiliseringen bakom kravet på att de skyldiga till de tre morden skulle ställas inför rätta.

På kort sikt hade kampanjen framgång.

Ursinnet ersattes under några dagar med förnyad rädsla.

Det var i det ögonblicket hungerstrejken inleddes. Och bara det faktum att undersökningsdomaren José Cánovas alls skickade ett budskap till dem var en framgång. Men det han skrev gjorde också att hoppet och styrkan började komma tillbaka.

Cánovas skrev att de hungerstrejkande skulle förlita sig på honom. Han skrev att han inte tänkte vika och att undersökningen skulle slutföras. Han skrev att detta var hans karriärs viktigaste uppdrag och att han skulle slutföra det oavsett konsekvenser och att han sen skulle dra sig tillbaka.

Även om de hungerstrejkande förmodligen inte längre har så stora förväntningar på den chilenska rättvisan, så var detta att Cánovas alls brydde sig om dem ett gott tecken.

Att de skyldiga för de tre bestialiska morden eventuellt ställs inför rätta innebär inte att Pinochet fått ett avgörande dråpslag. Det vet alla. Men kanske kan det innebära att man tagit ännu ett av de många nödvändiga stegen för att han ska isoleras ytterligare och för att oppositionen ska vidgas, stärkas och enas.

L. Palmgren

VICTOR JARA

Människan Sångaren

Så ser vi återigen de välbekanta bilderna i TV:s nyhets-sändningar: Kravallpolis som skjuter in i folkmassor. Människor som skriker ut sin vrede och sitt hat. Barrikader som byggs. Borgerliga politiker, stadgade medelålders, äldre män, som flyr undan tårgasregnet.

Hundratals vanliga arbetare, tjänstemän och studenter arresteras, förutom präster och politiker.

Men när protestdagarna denna gång är över kommer chilensarna åter att samlas på sina kulturklubbar och ungdomar som växt upp i diktaturens Chile kommer att stå där och sjunga sångerna av Violeta Parra, Victor Jara och de andra stora sångarna. För glömd är han inte ibland sina landsmän, denna märkliga gestalt.

Nu när alla från kyrkans ledning till småföretagarna ville ha slut på den 11 år långa diktaturen, då marscherar den mördade sångarens visor med sitt folk, precis som Mikael Wiehe sjunger i sin hyllning till Victor Jara.

I VICTOR — EN SANG FÖR LIVET (Legenda) berättar Joan Jara om sitt liv tillsammans med sångaren och människan Victor Jara fram

till de mörka dagar i september 1973 då så många chilenaes liv brutalt förändrades. Det var då militären, uppmuntrad av den inhemska borgerligheten och direkt llerad med USA (en noggrann dokumentation finns i Thomas Hausers "Missing" — filmad av Costa Gavras) gjorde slut på den chilenska demokratin och Salvador Allendes socialistiska koalitionsregering.

Victor Jaras liv slutade på Nationalstadion där han stym-pades och sköts ihjäl. För Joan Jara, född i England, innebär kuppen att hon tvingades lämna det land där hon bott i många år. Sedan dess har hon fortsatt att i exil väcka opinion för det chilenska folket.

Hennes bok om livet med Victor är en fängslande och gripande bok. Här berättar hon historien om Victor mot bakgrund av de dramatiska politiska händelser som kom att forma familjens tillvaro. Men det är också en bok som ger plats åt den privata sidan hos paret Jara. I den latinamerikanska machismokulturen med sina extrema mansideal kan nog den blöjbyttande Victor karakteriseras som en "velourpappa" med stor respekt för kvinnans självständighet.

— Själv förmådde han äl-ska på ett sådant sätt att jag fick möjlighet att andas och utvecklas, berättar Joan.

Victor Jara spelade en viktig roll i kulturrörelsen som fick sin verkliga blomstring efter Allendes seger i presidentvalet 1970. Det blev mycket resor även för Joan, som på det sättet lärde känna alla delar och miljöer av Chile. Hon berättar på ett insiktsfullt sätt om händelser, människor och platser de besökte.

— Jag minns hur vi satt i *peñan* sent en natt och för första gången hörde Violeta Parras "Gracias a la vida" (Jag vill tacka livet) och Victor blev röd till tårar, minns Joan.

Här finns lyckostunder som besöket i London under den tid då Carnaby Street blomstrade, vänstersegern i valet 1970, Victors allt större popularitet som sångare och de fattiga människornas resning ur årtionden av förnedring.

Joan berättar om mötet med yippledaren Jerry Rubin och protestsångaren Phil Ochs som kommit ner från USA för att vara med i det chilenska experimentet och hur Victor tillsammans med nordamerikanerna sjöng Pete Segers "If I had a ham-

mer" för gruvarbetarna i El Teniente.

Men orosmolnen hopades i takt med det hårdnande klimatet. USA:s president Richard Nixon och dennes utrikespolitiska rådgivare Henry Kissinger arbetade alltmer öppet för att destabilisera Allende-regeringen. Den inhemska högern blev aggressivare och öppet fascistiska grupper som *Patria y Libertad* (Fosterland och frihet) hotade Victors liv. Samtidigt blev motsättningarna inom Allendes koalition allt större. Victor tillhörde kommunistpartiet vilka tillsammans med socialdemokraterna och delar av Allendes socialister ville ha en dialog med kristdemokraterna, medan yttersta vänstern i MIR och de kristna vänsterpartierna avvisade en kompromiss. Polariseringen slutade med katastrofen den 11 september då militären inledde en massterror, dittills okänd i detta land med dess långa demokratiska traditioner.

Ulf B. Andersson